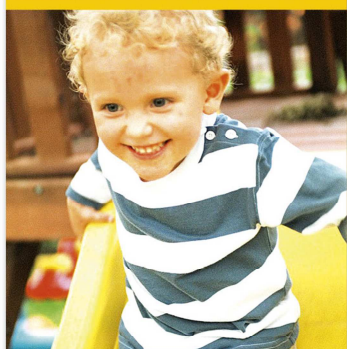
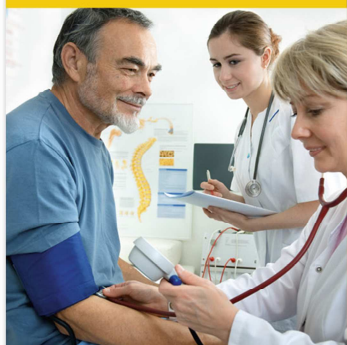
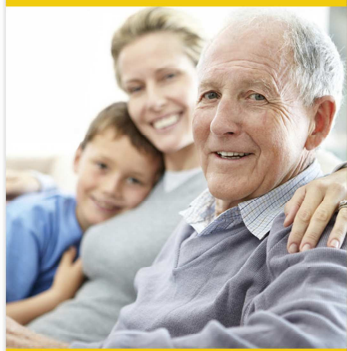

Valfrihetskartläggning 2013

Östergötlands län

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
Att mäta valfrihet.....	3
Valfrihet – från utopi till självklarhet.....	3
Valfriheten ökar men än dominerar det offentliga stort	4
2. Utvecklingen av valfrihet inom vård, skola och omsorg.....	5
Valfrihetsläget i dag	5
Valfriheten och kopplingen till politiskt styre.....	8
3. Valfriheten i skolan.....	9
Övergripande	9
Friskolornas driftsformer	9
Förskolan.....	10
Grundskolan.....	15
Gymnasiet	19
4. Valfriheten i omsorgen.....	23
Valfriheten i hemtjänst.....	23
Valfriheten i äldreomsorgen.....	26
5. Valfriheten i vården	29
Primärvården	29
Appendix 1 – Valfrihetsrankning Sveriges kommuner.....	32
Appendix 2 – Källhänvisningar och kommentarer till diagram	39
Appendix 3 – Fotnoter.....	41

1. Inledning

Att mäta valfrihet

Syftet med denna rapport är att ge en bild av hur valfriheten och graden av enskilda utförare ser ut på områdena vård, skola och omsorg runt om i landet. Perspektivet är regionalt och lokalt. Kommuner och landsting lyfts fram och jämförs.

Valfriheten betraktas ur medborgarens perspektiv. Därför sätts fokus på vilka alternativ som finns att tillgå och i vilken grad de efterfrågas. Frågor som handlar om styrning och regelverk lämnas åt sidan. Till det som faller utanför rapportens granskningsfokus hör också frågor om vinster och kvalitetsuppföljning. Alldeles oavsett hur man ser på dessa frågor kan man diskutera hur valfriheten ser ut och hur den kan och bör förstärkas. Förhoppningen är att den här rapportserien ska kunna bidra till detta.

Rapporten bygger på officiell statistik som sammanställts och bearbetats. I huvudsak är det statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) som återges. Statistiken återfinns i flertalet fall i publicerade källor men en del av statistiken bygger på sammanställningar som SCB gjort på Almegas uppdrag speciellt för denna rapport.

Tillgången på statistik ökar och är utmärkt på vissa områden, framför allt gäller det skolans område, medan tillgången är klart sämre på andra. Till exempel är statistiken när det gäller utförarna i de kommunala valfrihetssystemen på omsorgsområdet inte så omfattande.

En begränsning i statistiken är att den ger en något endimensionell bild av valfriheten. Vanligtvis är det säkert ofta helt andra faktorer än driftsform och huvudman som avgör människors val på dessa områden.

Att en skola har en viss profil, till exempel mot språk eller idrott, är antagligen viktigare för den elev som ska välja än om den är kommunal eller drivs som ett aktiebolag. På samma sätt är det säkert viktigare för den som väljer hemtjänst att man känner förtroende för den eller de personer man ska få hjälp av än om dessa är anställda av kommunen eller om de verkar i ett personalkooperativ. Tyvärr låter sig den typen av aspekter på valfrihet inte enkelt speglas i statistik.

Det är dock alldeles klart att den mångfald av inriktningar, profiler och verksamhetsidéer som präglar vården, skolan och omsorgen i dag inte fanns för 25 år sedan. Möjligheten för enskilda att driva verksamhet på välfärdsområdet har tveklöst varit en helt avgörande faktor i utvecklingen av mångfalden. Därför är det viktigt och relevant att studera i vilken grad det finns enskilda utförare som alternativ till offentliga och i vilken grad människor väljer de enskilda utförarna.

Valfrihet – från utopi till självklarhet

System för valfrihet till offentligt finansierade tjänster har etablerats i allt högre grad i Sverige – framför allt inom vård, skola och omsorg. Detta är en av de viktigaste politiska reformerna under de senaste decennierna. Möjligheten att välja till exempel vårdcentral, skola och utförare av hemtjänst är något människor uppskattar stort. Till exempel anser fyra av fem svenskar att det är rätt att man kan välja vilken grund- eller gymnasieskola ens barn ska gå i.¹

Bilden är densamma när det gäller synen på valfrihet inom vård och omsorg. Sju av tio svenskar tycker att det är viktigt eller mycket viktigt med valfrihet inom vård och omsorg. Endast var fjortonde person anser att det inte är viktigt.²

För bara några decennier sedan fanns i praktiken ingen valfrihet alls på dessa områden. Människor fick acceptera de alternativ det offentliga hänvisade dem till. Var man missnöjd

med den skola ens barn gick i, den vårdcentral man tillhörde eller med hemtjänsten var det inte mycket att göra. Man kunde klaga och var man ihärdig kunde man eventuellt tillåtas byta till en annan offentlig utförare av samma tjänst. Men alternativet att byta till en enskild utförare fanns inte.

Utvecklingen mot valfrihet tog sin början under 1980-talets förnyelse av den offentliga sektorn. Traditionell anslags- och regelstyrning ersattes med målstyrning och större inslag av ersättning per prestation. Nästa steg, som fick genomslag på 1990-talet, var att skilja beställaruppgifter från utföraruppgifter.

I flera kommuner och landsting utvecklades under 1990- och 2000-talen kundvalssystem. Under 2000-talet utvecklades dessa idéer till de modeller med vårdval och den valfrihet för välfärdstjänster som i dag kan erbjudas inom ramen för lagen om valfrihetssystem, LOV.³

Denna valfrihetsrevolution har inneburit en avgörande förskjutning i makt till enskilda människor. Genom att få välja sin skola, läkare, vårdcentral eller sjukhem har medborgarna fått större möjligheter att själva påverka den service och den utförare som man vill ha. Fler alternativ gör helt enkelt att fler människor får sina personliga krav och önskemål tillgodosedda. Valfriheten har också fört med sig en konkurrens mellan utförare som stimulerat en kvalitetsutveckling även i de offentliga institutionerna. Mot denna bakgrund är det inte konstigt att människor uppskattar valfrihet i vård, skola och omsorg.

Valfriheten ökar men än dominerar det offentliga stort

Medborgarnas möjligheter att välja varierar emellertid stort mellan landets kommuner och landsting och även mellan de olika områdena skola, vård och omsorg. I den här rapporten kartläggs vilket genomslag valfrihetsreformerna fått i landets kommuner och landsting utifrån läget på ett antal utvalda nyckelområden. Kartläggningen syftar primärt till att belysa hur brukarna fördelar sig mellan offentliga och enskilda utförare men också hur många olika utförare som är verksamma på de olika områdena i varje enskild kommun och varje enskilt landsting.

Den bild som framträder är att de offentliga utförarna fortfarande är mycket dominerande totalt sett, även om de enskilda utförarnas andel växer. Denna tillväxt sker dock från förhållandevis låga nivåer. Vidare är möjligheterna till valfrihet mycket varierande beroende på i vilken kommun man bor. Det är fortfarande långt kvar innan alla invånare i Sverige kan sägas ha goda möjligheter att välja alternativ till offentliga utförare inom vård, skola och omsorg.

2. Utvecklingen av valfrihet inom vård, skola och omsorg

Valfrihetsläget i dag

Utbudet av enskilda utförare är starkt kopplat till befolkningstäthet. Att så är fallet är helt naturligt. Det säger sig själv att det finns utrymme för fler enskilda utförare på en ort med många invånare än på en ort med få invånare. På samma sätt verkar det rimligt att utgå från att det för en enskild aktör är mer intressant att etablera sig på en ort där det finns många brukare än det är i en ort med få brukare. Därför ska man vara försiktig med att jämföra valfrihetssituationen mellan kommuner av olika typ.

I tabellen i appendix 1 har valfrihetsgraden i landets samtliga kommuner rankats. Rankningen bygger på en sammanvägning av rankningen på sex områden; förskola, grundskola, gymnasium, hemtjänst, särskilt boende och läkarbesök på vårdcentral.

På samtliga områden är det andelen brukare som valt icke offentliga utförare som ligger till grund för rankningen. Ju högre andel brukare som återfinns i verksamheter med enskilda huvudmän, desto högre rankningssiffra.⁴

Täby kommun toppar rankningen. Inte i någon annan kommun i landet har en större andel av brukare valt enskilda utförare jämfört med offentliga utförare. Täbyborna toppar tre av de sex delkategorierna.

Nio av de tio högst rankade kommunerna är belägna i Stockholms län. Skånska Vellinge är enda kommun utanför Stockholms län på denna lista.

Valfrihetsgrad – Topp 10

1	Täby
2	Nacka
3	Danderyd
4	Solna
5	Stockholm
6	Upplands Väsby
7	Sollentuna
8	Österåker
9	Sundbyberg
10	Vellinge

Det faktum att graden av valfrihet är kopplad till befolkningstäthet illustreras tydligt av nedanstående tabell över den genomsnittliga rankningssiffran för de kommungrupper som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) delar in kommunerna i utifrån deras karaktär.⁵

Men också inom kommungrupperna är det stora variationer. Nedanstående tabell visar även de bäst rankade kommunerna i varje kommungrupp.

Kommungrupp	Bäst rankade i kommungruppen	Kommunens rankning	Gruppens medelrankning
Storstäder			24
	Stockholm	5	
	Malmö	33	
	Göteborg	34	

Kommungrupp	Bäst rankade i kommungruppen	Kommunens rankning	Gruppens medelrankning
Förortskommuner till storstäderna			39,5
	Täby	1	
	Nacka	2	
	Danderyd	3	
	Solna	4	
	Upplands Väsby	6	
Större städer			90,4
	Helsingborg	12	
	Västerås	16	
	Uppsala	24	
	Södertälje	28	
	Lund	37	
Förortskommuner till större städer			124
	Höör	29	
	Knivsta	32	
	Kävlinge	45	
	Hörby	46	
	Sjöbo	52	
Kommuner i tätbefolkad region			155,1
	Simrishamn	31	
	Ystad	35	
	Laholm	38	
	Landskrona	52	
	Enköping	57	
Pendlingskommuner			156
	Sigtuna	26	
	Tomelilla	27	
	Höganäs	30	
	Ängelholm	39	
	Strängnäs	48	
Turism- och besöksnäringkommuner			190
	Norrtälje	11	
	Båstad	47	
	Gotland	94	
	Valdemarsvik	128	
	Tanum	132	
Varuproducerande kommuner			193,4
	Uppvidinge	97	
	Fagersta	100	
	Örkelljunga	112	
	Grums	115	
	Oxelösund	118	

Kommungrupp	Bäst rankade i kommungruppen	Kommunens rankning	Gruppens medelrankning
Glesbygdskommuner			204,3
	Ljusdal	66	
	Årjäng	121	
	Nordanstig	131	
	Nordmaling	137	
	Övertorneå	151	
Kommuner i glesbefolkad region			208,9
	Bollnäs	75	
	Söderhamn	135	
	Boden	140	
	Härnösand	148	
	Haparanda	176	

Läget inom olika län varierar också stort vilket framgår av nedanstående tabell som visar den bäst rankade kommunen i varje län samt den genomsnittliga rankningssiffran för länet.

Län	Bäst rankad i länet	Kommunens rankning	Länets medelrankning
Stockholms län	Täby	1	23,4
Hallands län	Kungsbacka	36	63,2
Skåne län	Vellinge	10	69,0
Gotlands län	Gotland	94	94,0
Uppsala län	Uppsala	24	94,6
Västmanlands län	Västerås	16	110,1
Södermanlands län	Nyköping	42	123,0
Västra Götalands län	Göteborg	34	131,9
Gävleborgs län	Gävle	65	132,9
Kronobergs län	Växjö	50	161,6
Östergötlands län	Linköping	43	165,7
Jönköpings län	Jönköping	83	167,8
Värmlands län	Grums	115	181,5
Jämtlands län	Östersund	102	192,6
Blekinge län	Karlskrona	83	193,6
Västernorrlands län	Sundsvall	95	201,1
Kalmar län	Kalmar	142	209,2
Västerbottens län	Umeå	63	224,5
Örebro län	Örebro	119	228,5
Norrbottnens län	Boden	140	230,7
Dalarnas län	Hedemora	145	249,9

Valfriheten och kopplingen till politiskt styre

Det finns en tydlig koppling mellan graden av valfrihet och den politiska majoriteten i kommunen. Den politiska majoriteten i landets kommuner har sammanställts av SKL som klassat 140 kommuner som alliansstyrda, 109 som vänsterstyrda och 41 stycken som att ha blocköverskridande styre.⁶

De alliansstyrda kommunerna har en genomsnittlig rankningssiffra på 114, de med blocköverskridande styre har en motsvarande siffra på 153 och för dem med vänsterstyre är den genomsnittliga rankningssiffran 183.

Högst rankade alliansstyrda kommun är Täby. Lägst rankade alliansstyrda kommun är Mönsterås med rankning 285.

Högst rankade kommun med blocköverskridande styre är Sundbyberg med rankningssiffra 9. Lägst rankade kommun med detta styre är Katrineholm med rankningssiffra 265.

Högst rankade kommun med vänsterstyre är Västerås som rankas som nummer 16 i landet. Lägst rankade kommun med vänsterstyre är Borlänge som rankas som nummer 290 i landet.

Även om det finns en tydlig överensstämmelse mellan politisk färg i kommunen och andelen brukare som valt enskilda utförare så är det slående att många kommuner bryter mönstret.

Västerås, Södertälje, Göteborg, Malmö och Nyköping är alla kommuner med vänsterstyre som får en rankningssiffra som placerar dem bland de 50 högst rankade i Sverige.

Mönsterås, Rättvik, Vansbro, Ydre och Gagnef är alliansstyrda kommuner som placerar sig bland de 20 kommuner som får lägst rankningssiffror.

3. Valfriheten i skolan

Övergripande

Friskolor, eller som det också kallas fristående skolor, började startas i Sverige efter friskolereformen 1992. Genom denna reform ålades kommunerna att betala ett bidrag per elev, så kallad skolpeng, till godkända fristående skolor motsvarande kostnaden för liknande utbildning i kommunala skolor. De fristående skolorna är med andra ord skattefinansierade, och får inte ta ut elevavgifter i någon form. Fristående skolor finns på såväl grundskole- som gymnasienivå. Det finns också fristående förskolor.⁷

Totalt finns det cirka 1 250 friskolor i Sverige med totalt omkring 180 000 elever. I snitt går det 140 elever på en friskola medan det i snitt går 250 elever i en kommunal skola. Fristående grundskolor finns i drygt 60 procent av kommunerna och fristående gymnasieskolor i drygt 40 procent av kommunerna.

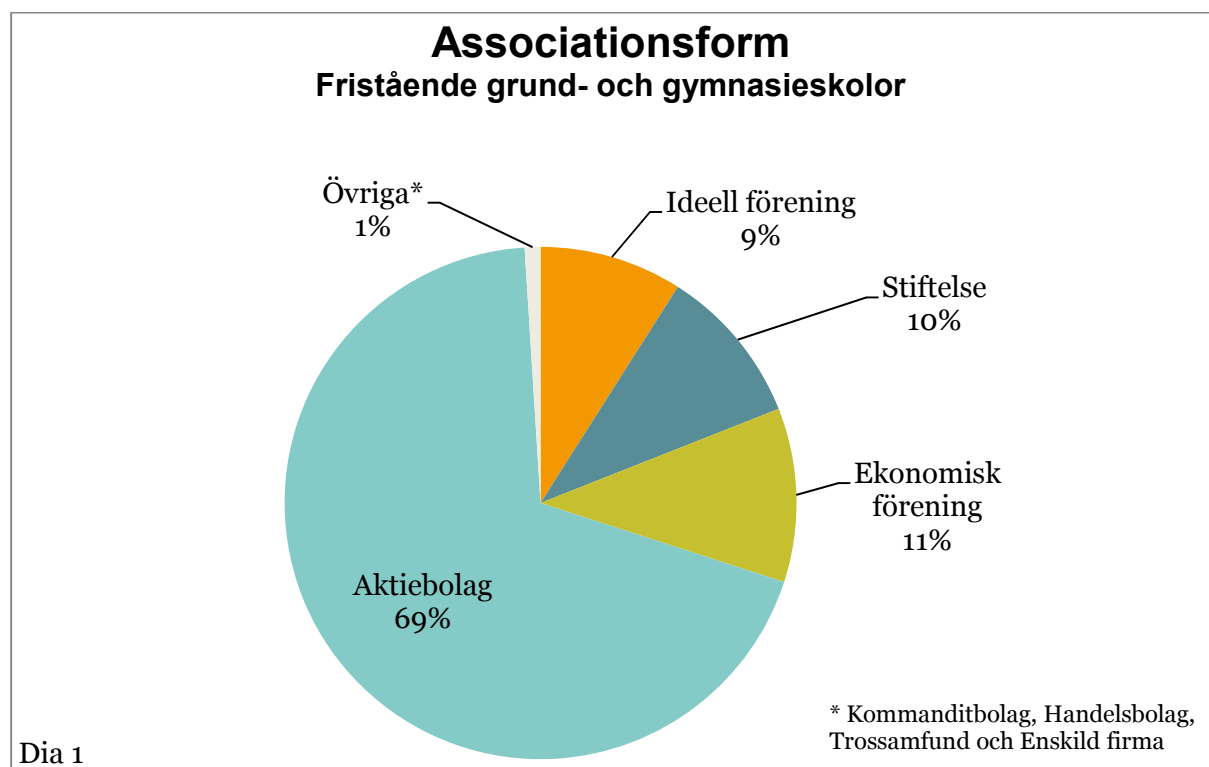
Jämfört med andra verksamheter har förskolan länge haft en stor andel barn i enskild verksamhet. Ökningstakten var som störst på 1990-talet. Andelen ökar dock fortfarande men numera i långsammare takt.

26 procent av landets gymnasieelever gick läsåret 2012/13 i en fristående skola. Det finns i princip lika många fristående gymnasieskolor som offentligt drivna, 499 fristående jämfört med 506 kommunala och landstingsdrivna.

Gymnasieskolan är den skolform där ökningen av antalet fristående skolor har varit störst. Trots att det alltså finns nästan lika många fristående gymnasieskolor som kommunala går bara var fjärde gymnasieelev i en fristående skola. Det beror på att de fristående gymnasieskolorna i allmänhet är mindre och har färre program och därmed färre elever.⁸

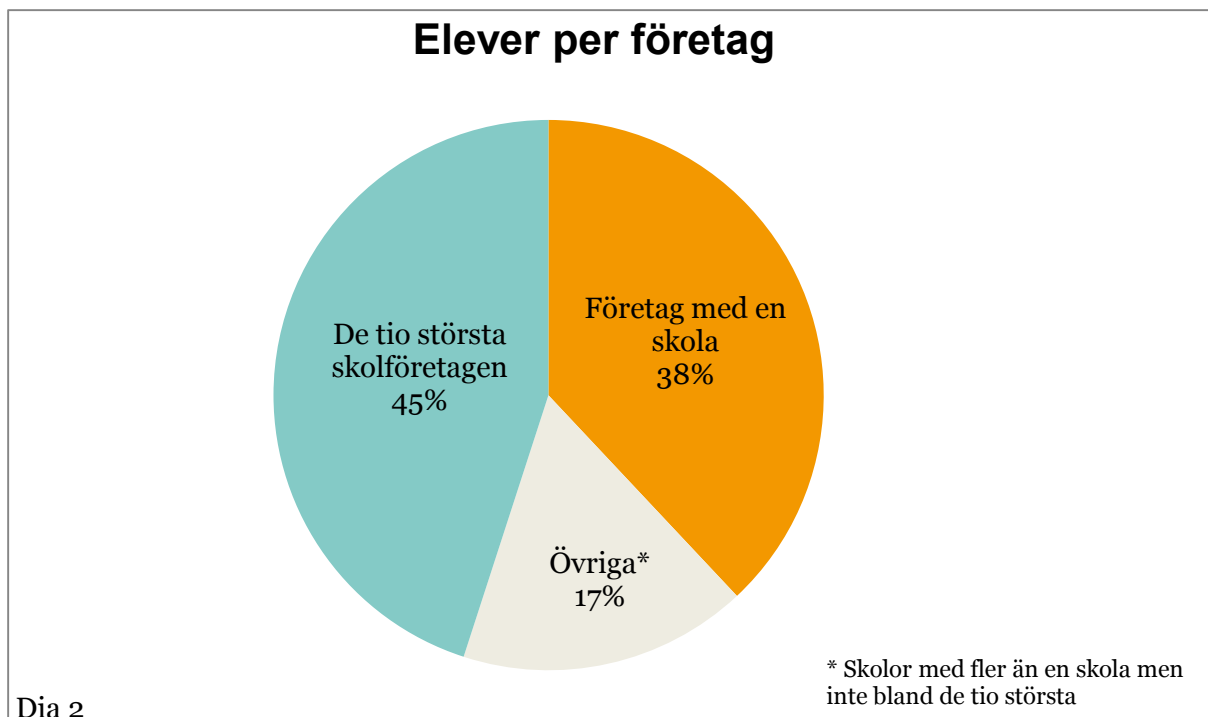
Friskolornas driftsformer

Cirka en tredjedel av friskolorna är organiserade som ideella föreningar, ekonomiska föreningar eller stiftelser (ungefär lika många av varje). Ett mycket litet fåtal drivs som enskild firma eller handelsbolag. Enstaka friskolor drivs av enskilda personer.

Trenden är att andelen aktiebolag ökar bland de fristående grund- och gymnasieskolorna, särskilt vad gäller fristående gymnasieskolor. Andelen företag med flera skolor ökar också.

95 procent av alla friskoleföretag driver högst två skolor. I de tio största skolföretagens skolor går knappt hälften av friskoleeleverna. De fristående skolorna är oftast mycket små. En tredjedel av de fristående grundskolorna har färre än 50 elever.

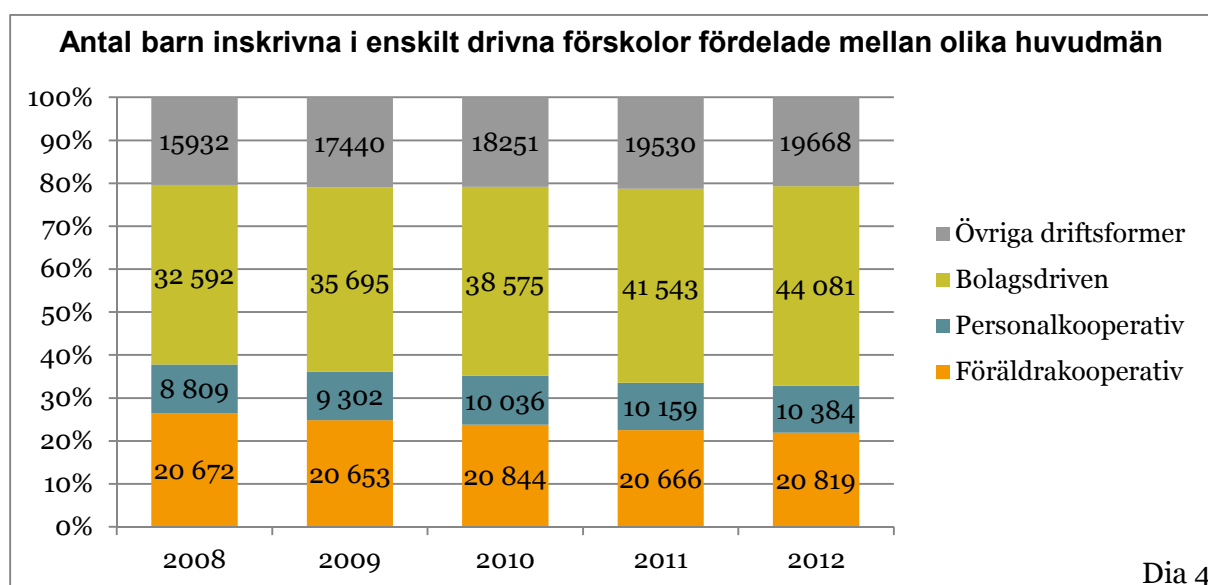
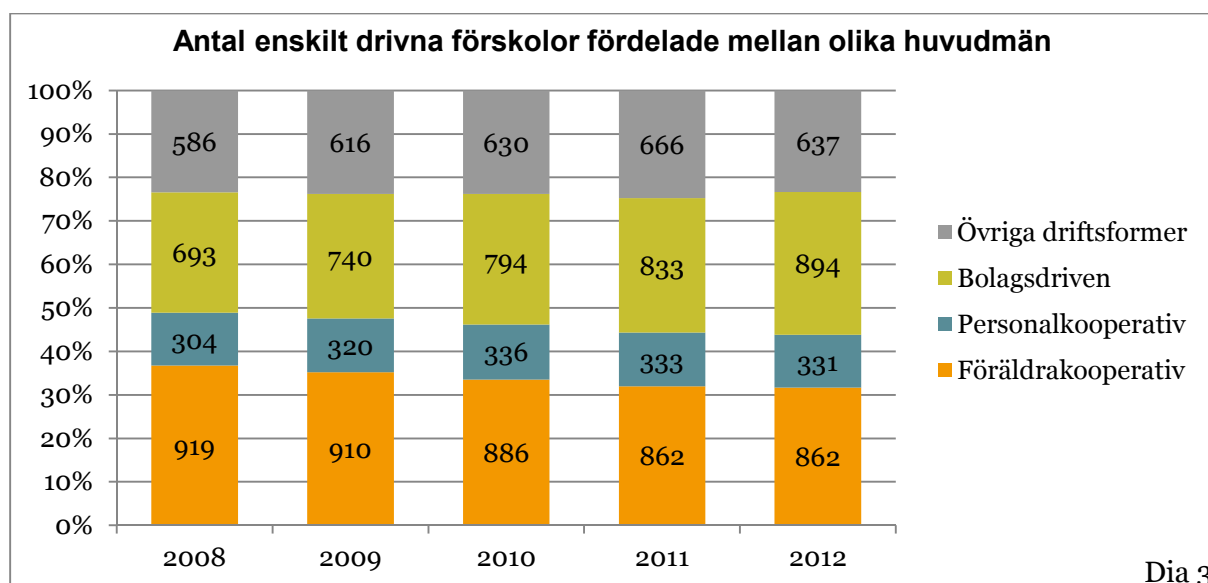
Förskolan

Den kommun där den fristående förskolan ska verka godkänner den fristående förskolan. Kommunen ger även bidrag till och utövar tillsyn över verksamheten. Det bidrag den fristående förskolan får bestäms efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskola.⁹

2012 fanns det 9 991 förskoleenheter i Sverige. Av dessa hade 2 724 en enskild huvudman.¹⁰ Fyra år tidigare, år 2008, var antalet förskolor med enskild huvudman 2 502 stycken,.

De enskilda förskolorna hade 2008 78 005 barn inskrivna, vilket motsvarade 18 procent av alla inskrivna förskolebarn. 2012 hade den siffran ökat till 94 952 barn, motsvarande 20 procent av landets inskrivna förskolebarn.¹¹

Av nedanstående diagram framgår att bolagsdrift och föräldrakooperativ är de vanligaste driftsformerna för enskilda förskolor. Bolagsformen är dock den som växer snabbast och som omfattar klart flest barn bland de fristående förskolorna. Det senare förklaras av att de bolagsdrivna förskolorna helt enkelt är större än de som drivs i andra former.

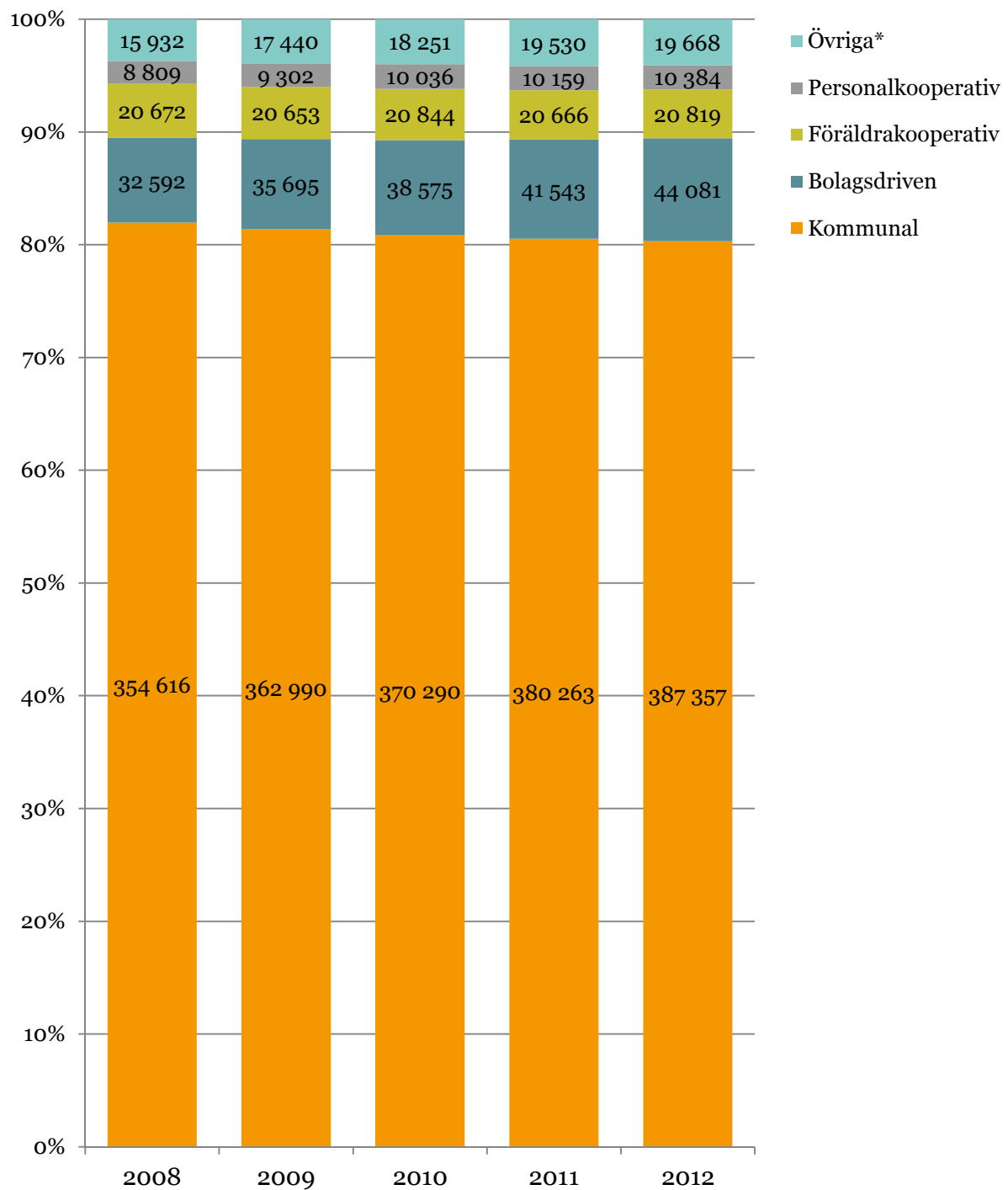

Andelen barn som går i en enskild förskola varierar kraftigt mellan olika kommuner. I 50 kommuner saknas helt barn i enskilda förskolor. Bara i fem kommuner är andelen barn i enskild förskola fler än andelen barn i kommunal förskola.

Topp 10 – Andel barn i enskild förskola

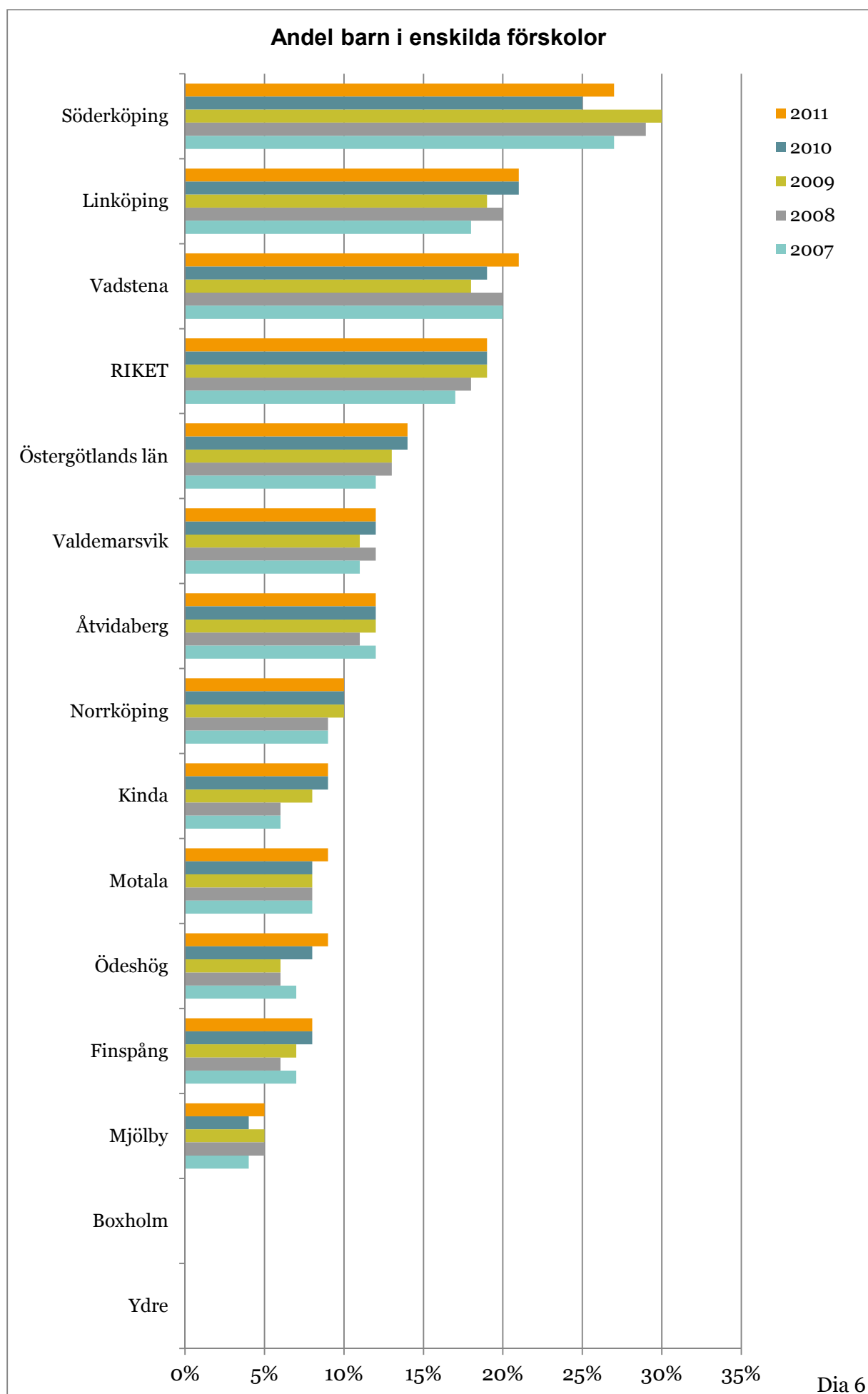
1	Täby	99%
2	Upplands Väsby	77%
3	Vellinge	70%
4	Vallentuna	66%
5	Sollentuna	63%
6	Danderyd	48%
7	Nacka	48%
8	Salem	46%
9	Uddevalla	43%
10	Tomelilla	40%

Antal inskrivna barn i förskolan fördelade efter driftsform

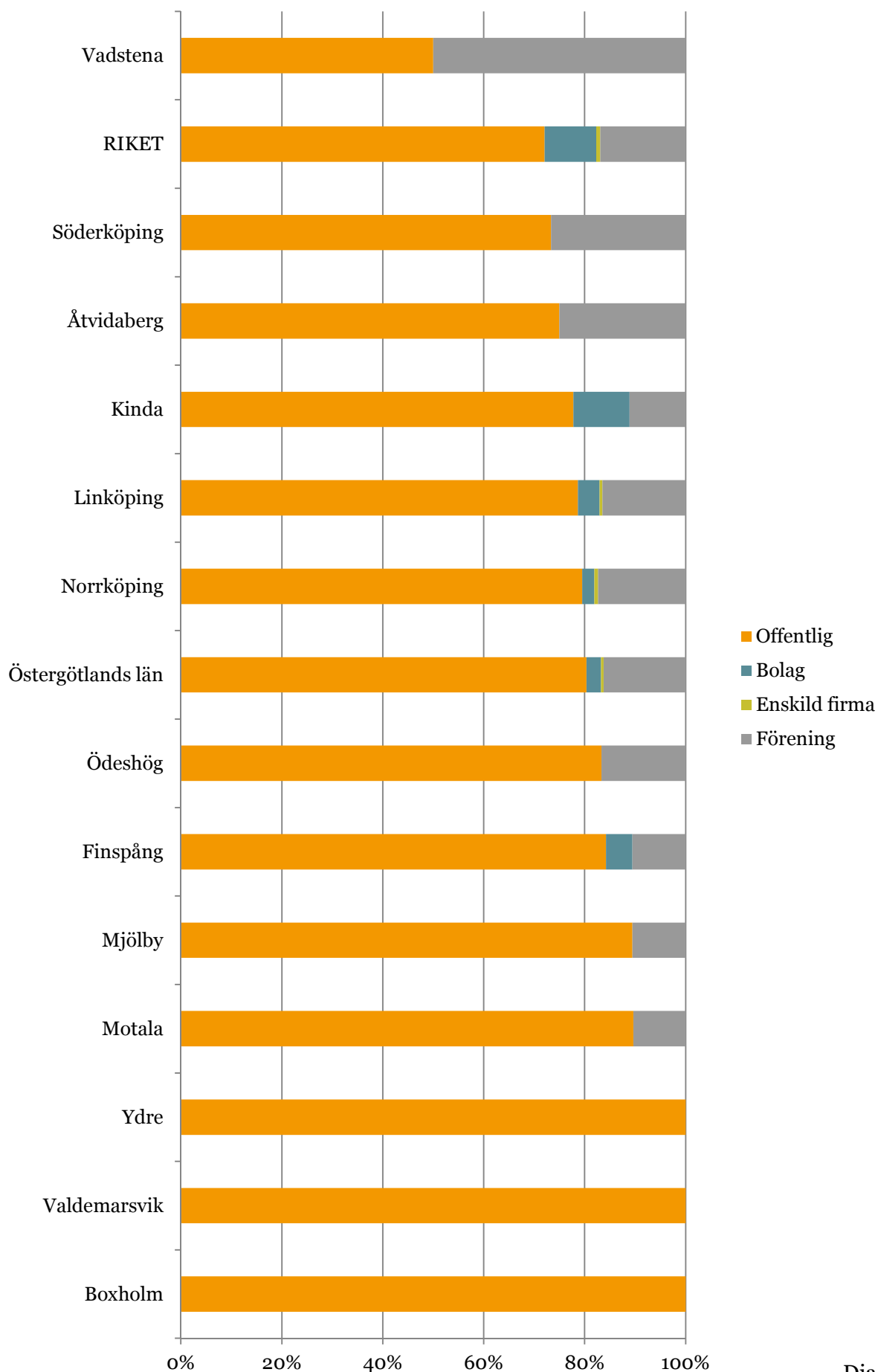

* Som övriga redovisas förskolor drivna av bl.a. landsting, Svenska kyrkan eller en bostadsförening

Dia 5

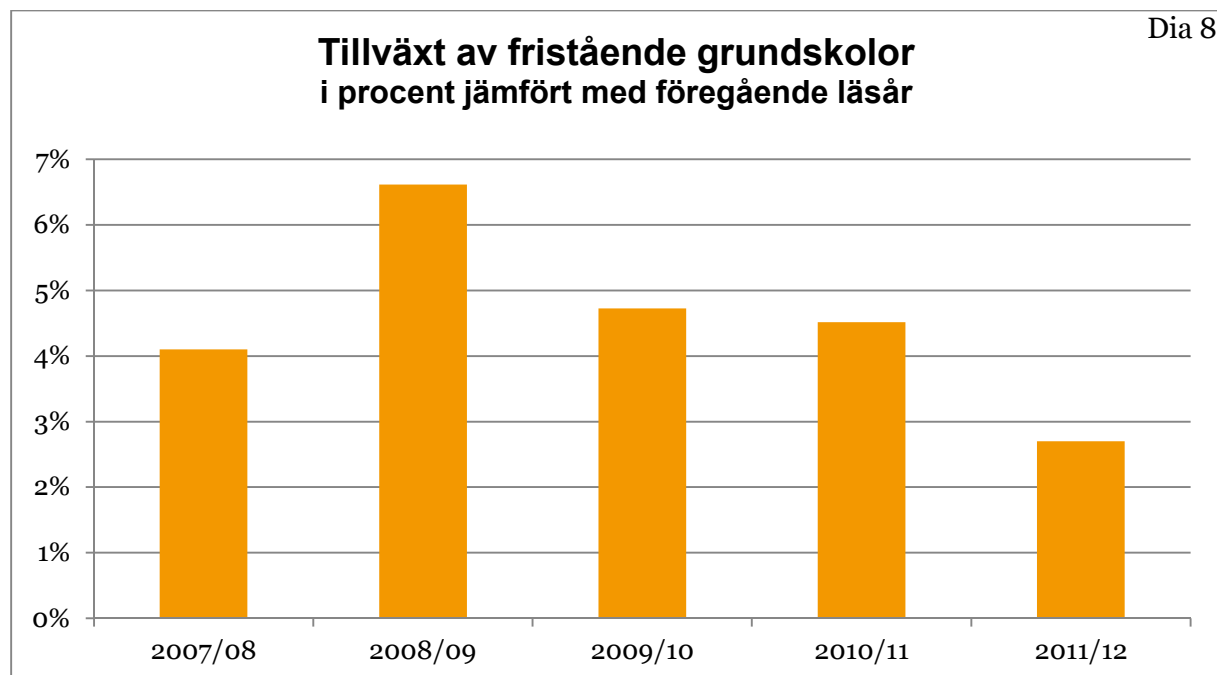
Förskolor efter typ av huvudman 2013

Dia 7

Grundskolan

Läsåret 1991/92 fanns cirka 90 fristående grundskolor.¹² Läsåret 2011/12 var motsvarande siffra 761. Det innebär att antalet fristående grundskolor mer än åttafaldigats under en 20-årsperiod. Den årliga tillväxttakten har under de senaste åren legat på omkring 4 procent.

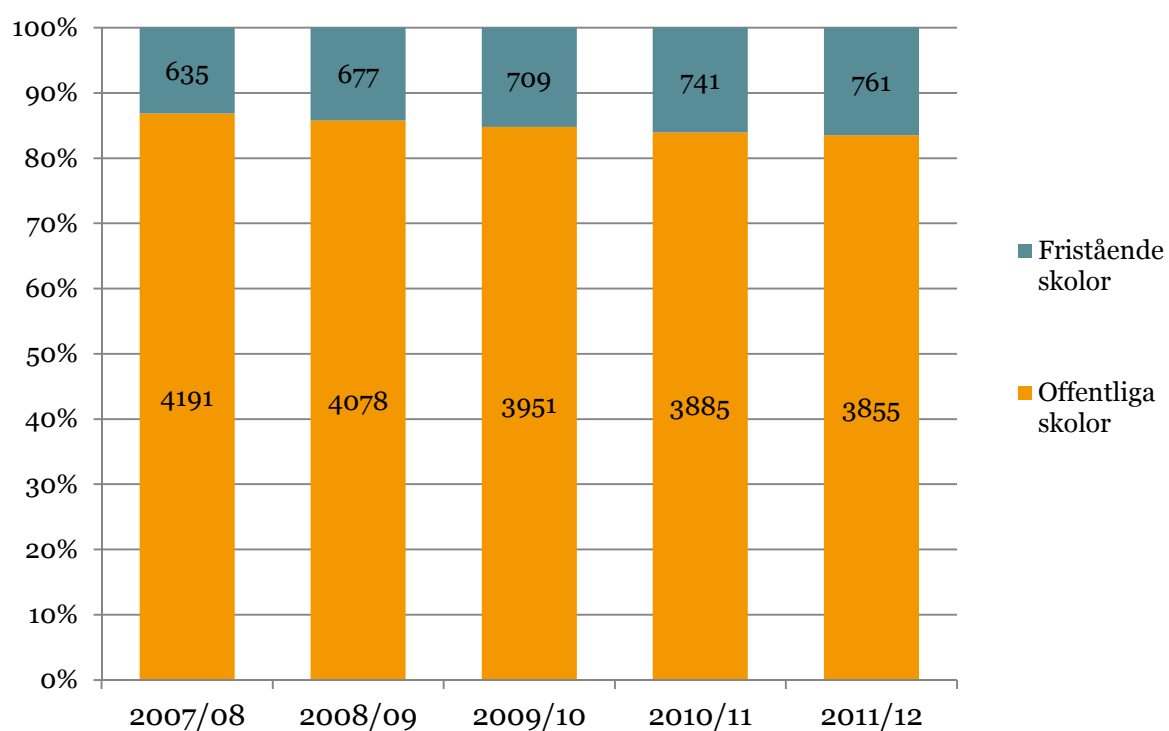
Läsåret 2011/12 var 16 procent av landets grundskolor fristående. Samtidigt gick endast 13 procent av landets grundskoleelever (112 144 av 888 658) i en fristående skola.¹³

I 100 kommuner saknas helt elever i fristående grundskolor. Bara i sex kommuner uppgår andelen elever i fristående grundskolor till fler än en fjärdedel. Följande kommuner hade störst andel elever i fristående grundskolor 2011.

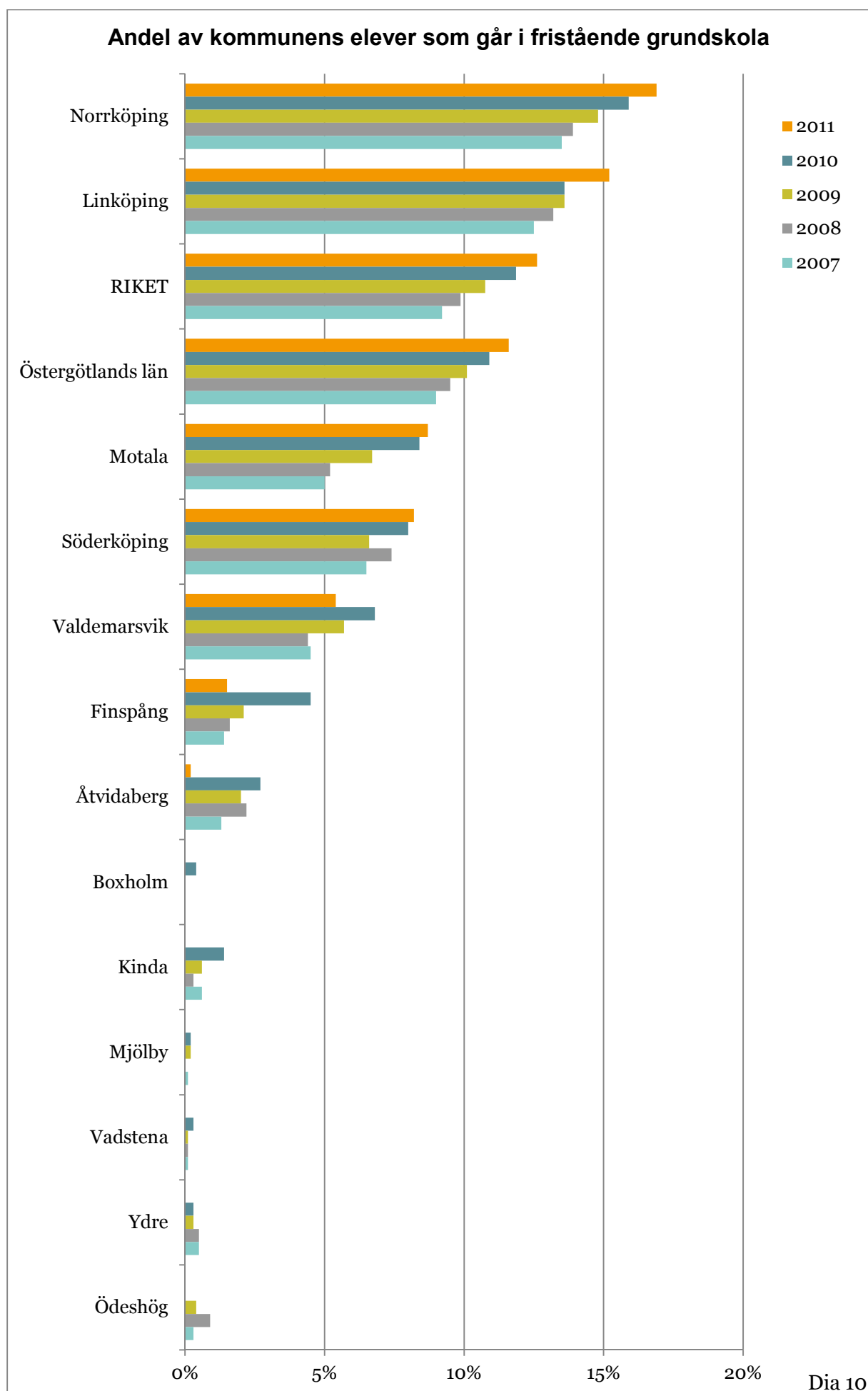
Topp 10 – Andel elever i fristående grundskola 2011		
1	Täby	44,3%
2	Upplands Väsby	41,0%
3	Älvkarleby	32,3%
4	Strängnäs	28,0%
5	Stockholm	26,1%
6	Nacka	25,9%
7	Solna	24,6%
8	Helsingborg	24,2%
9	Sollentuna	24,0%
10	Vellinge	23,2%

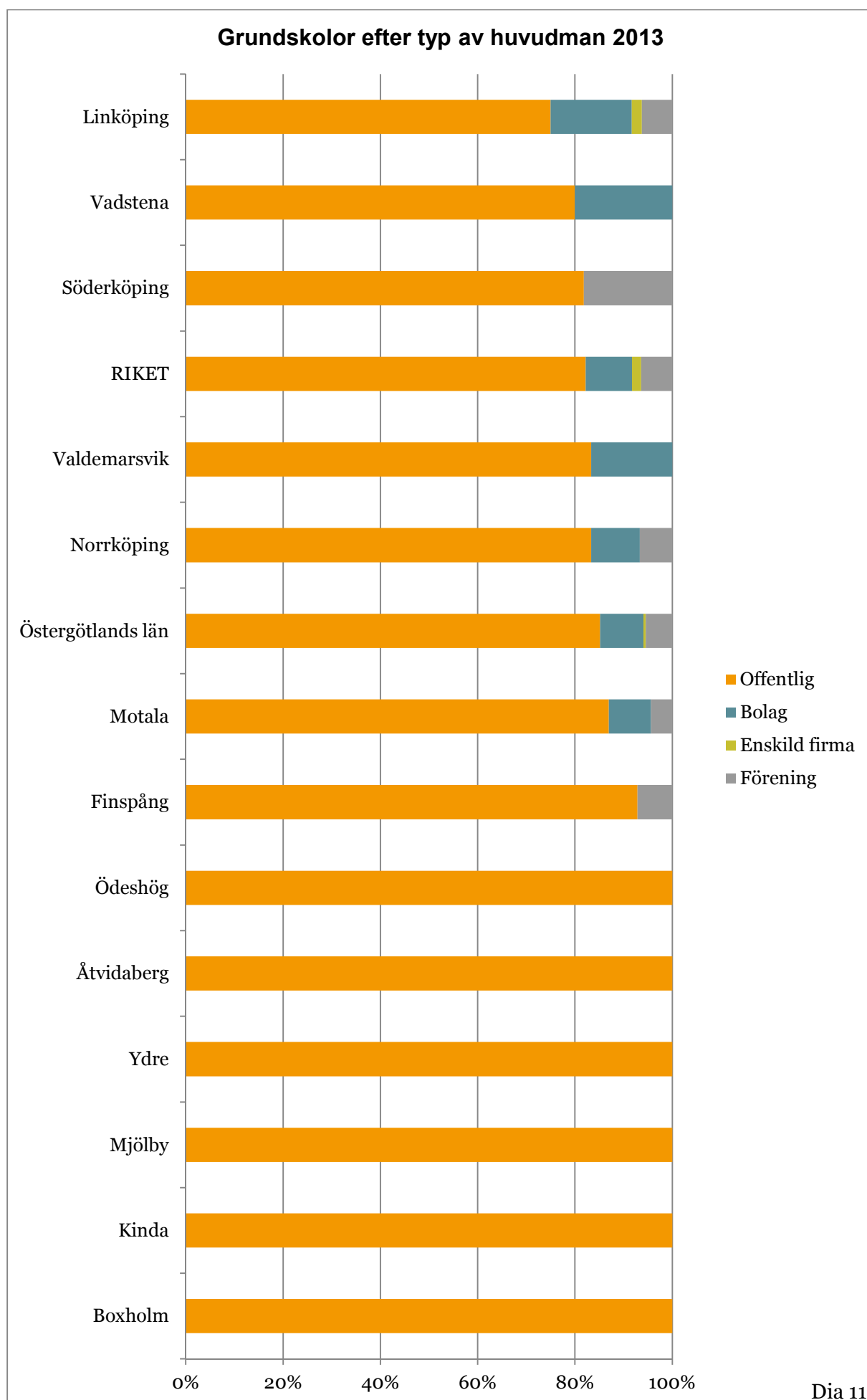
Antal fristående grundskolor i riket

Dia 9

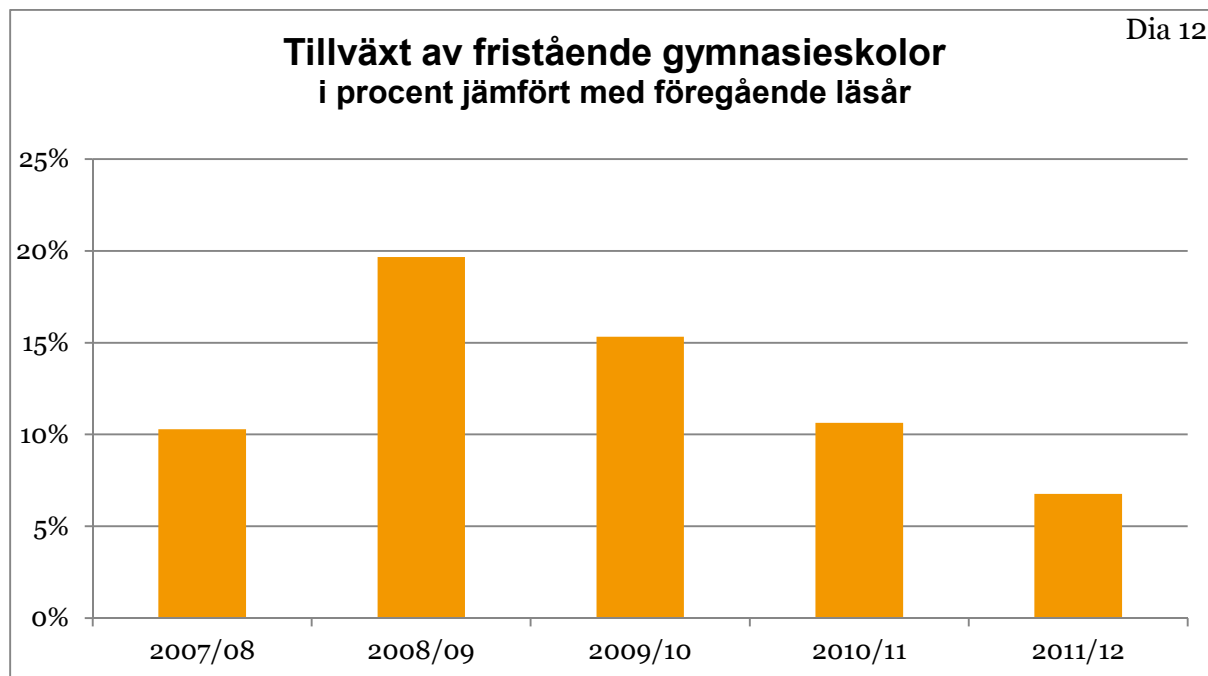

Dia 11

Gymnasiet

Läsåret 2004/05 var antalet fristående gymnasieskolor i landet 247 stycken av totalt 763. Det motsvarar 32 procent. Läsåret 2011/12 var 499 av 1 005, alltså nästan 50 procent av gymnasieskolorna i landet, fristående. Under sju år fördubblades därmed antalet fristående gymnasieskolor. Antalet fristående gymnasieskolor ökar fortfarande men ökningstakten sjunker. Mellan läsåret 2011/12 och 2010/11 var ökningstakten 7 procent.

Över ett lite längre tidsperspektiv är ökningen av antalet elever i fristående gymnasieskolor markant, från 17 053 elever läsåret 2000/01 till 91 537 år 2012/13.¹⁴ Det motsvarar en femdubbling. Ökningen har varit ganska jämn. Men det innevarande året har ett trendbrott skett. För första gången minskar antalet elever i de fristående gymnasieskolorna. Läsåret 2012/13 var antalet elever i fristående gymnasieskolor omkring 2 500 färre än under 2011/12. Denna nedgång förklaras av minskande elevkullar.

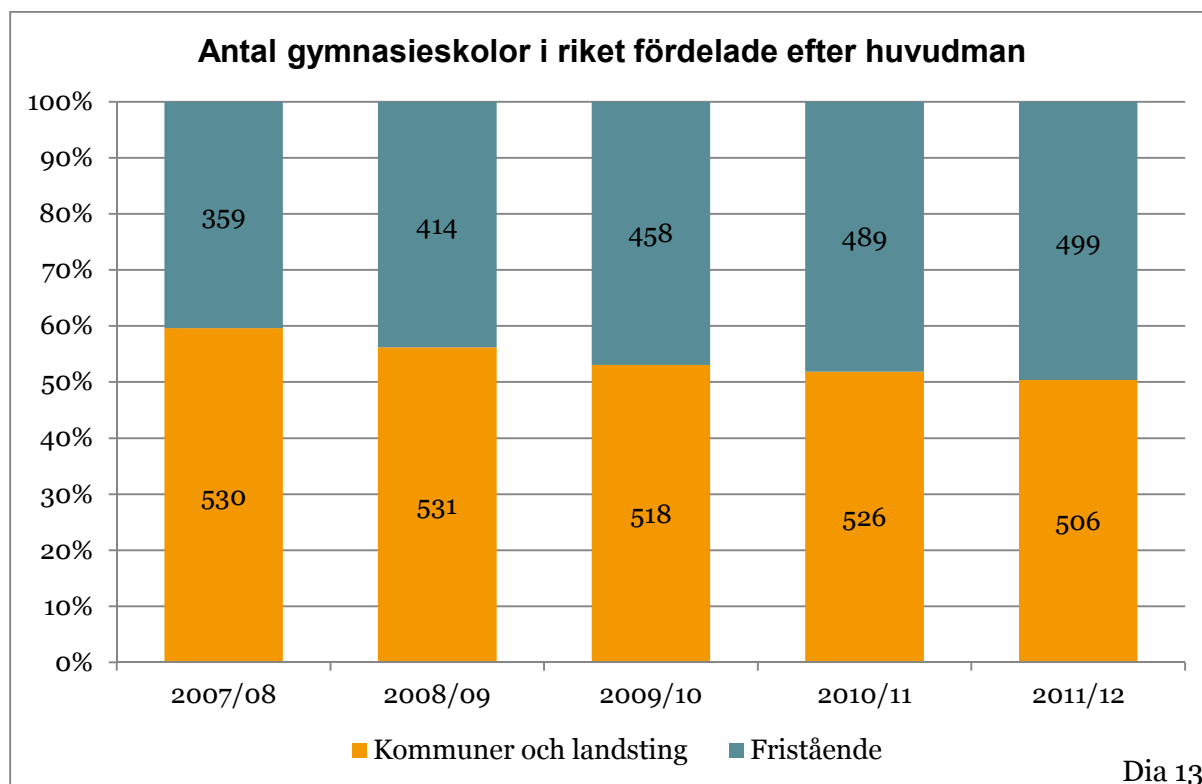
Andelen elever i fristående gymnasieskolor fortsätter att öka. Läsåret 2012/13 gick 26 procent av alla gymnasieelever i en fristående gymnasieskola.

De fristående gymnasierna har, jämfört med fristående förskolor och grundskolor, bättre geografisk täckning. Alla landets kommuner redovisar att minst 1 procent av deras gymnasieelever går i fristående gymnasier. I drygt hälften av landets kommuner, 160 av 290, uppgick emellertid andelen elever i fristående gymnasier till högst 20 procent år 2012.

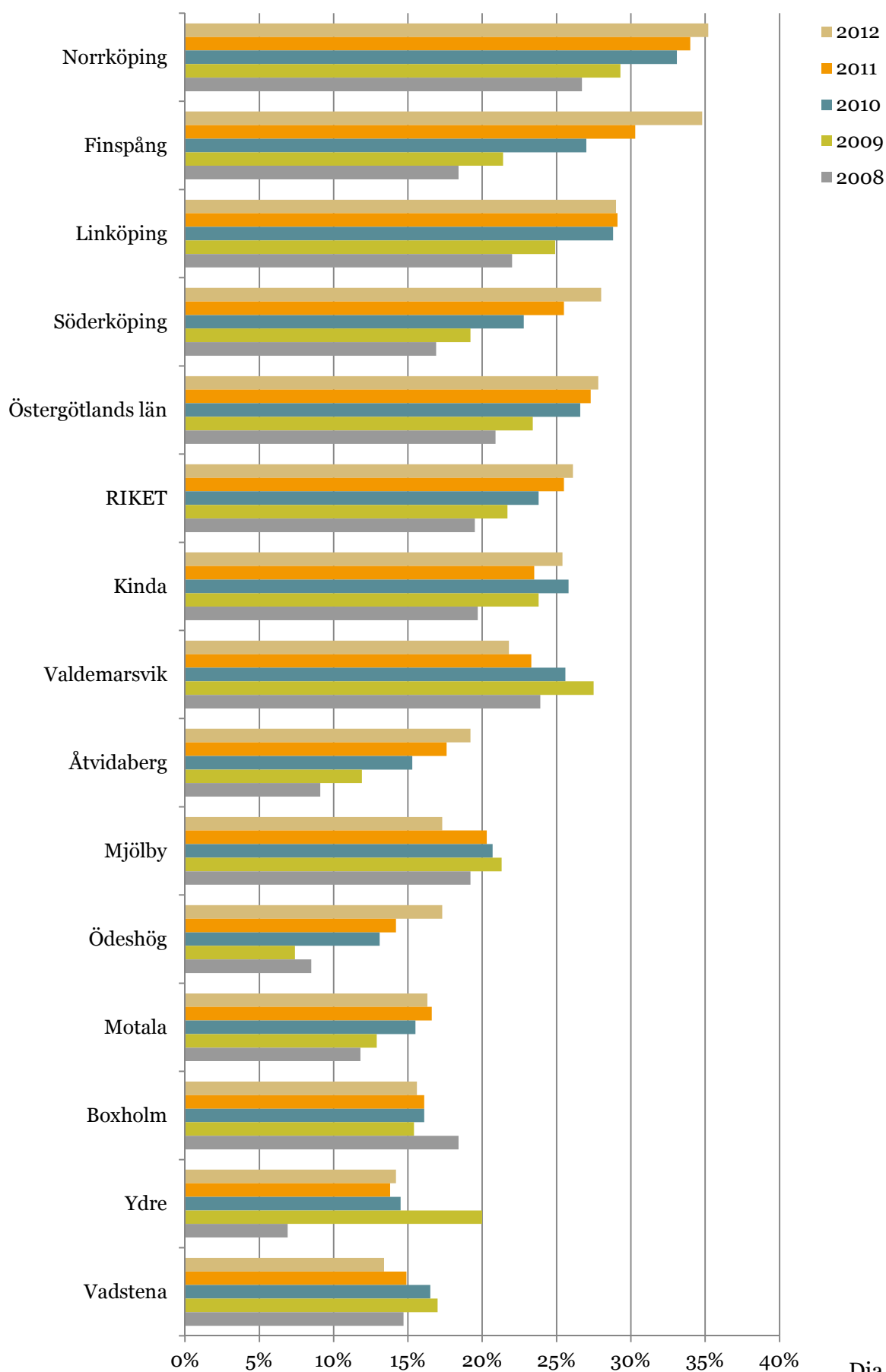
I 20 kommuner uppgick andelen elever i fristående gymnasier år 2012 till fler än 40 procent och i sex kommuner uppgick samma andel till 50 procent eller mer.

Topp 10 – Andel elever i fristående gymnasieskola 2011

1	Österåker	59,2%
2	Vaxholm	57,4%
3	Gnesta	53,0%
4	Solna	52,8%
5	Ekerö	51,8%
6	Sundbyberg	50,2%
7	Trosa	48,6%
8	Vallentuna	48,4%
9	Täby	47,8%
10	Nykvarn	47,7%

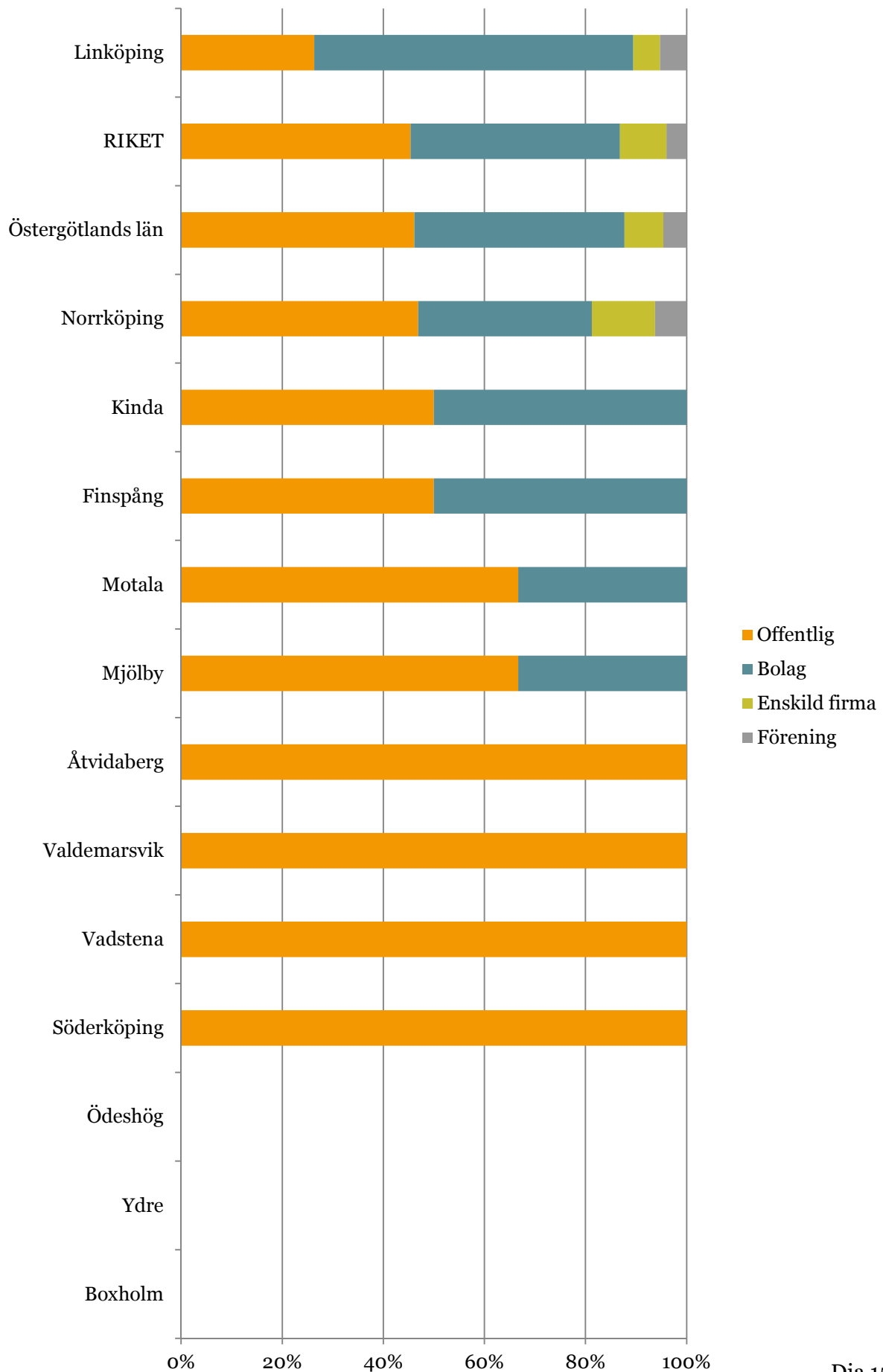

Andel av kommunens elever som går i fristående gymnasieskola

Dia 14

Gymnasieskolor efter typ av huvudman 2013

Dia 15

4. Valfriheten i omsorgen

Valfriheten i hemtjänst

2009 infördes en möjlighet för kommuner att upphandla äldreomsorgstjänster med stöd i lagen om valfrihetssystem (LOV) som alternativ till lagen om offentlig upphandling (LOU). LOV är en viktig landvinning för ökad valfrihet men också en innovation som fortfarande håller på att etablera sig.

När en kommun inför ett valfrihetssystem ger man medborgarna möjlighet att välja mellan olika leverantörer av tjänster inom vård och omsorg. Det skapar möjligheter för privata företag och organisationer att utföra tjänster som kommunen eller landstinget tidigare utfört. Genom att införa ett valfrihetssystem enligt LOV överlåter kommunen till brukaren att välja utförare av de tjänster som omfattas av valfrihetssystemet.

LOV är en ramlagstiftning. Det är därför upp till kommunerna om de vill införa valfrihetssystem och vilka tjänster som ska omfattas.

SKL har kartlagt införandet av valfrihetssystem i kommunerna.¹⁵ Denna sammanställning visar att i oktober 2012 hade 171 kommuner infört eller beslutat att införa LOV inom minst ett verksamhetsområde. Vanligast är att införa LOV inom hemtjänst. 119 kommuner har valt att införa LOV inom hemtjänst. I landets övriga kommuner finns dock bara en utförare: det kommunala monopolet.

Trots att bara omkring 40 procent av kommunerna infört valfrihetssystem för hemtjänst omfattas hälften av landets brukare av valfrihetssystem som gör det möjligt för dem att välja hemtjänst från en enskild utförare.

Sammantaget på nationell nivå utfördes 2011 16 procent av hemtjänsttimmarna av enskilda utförare. Andelen hemtjänsttimmar utförda i enskild regi har ökat för varje år sedan 2009.

Valfriheten inom omsorgen har gynnats kraftigt av införandet av LOV. Det framgår till exempel av att antalet personer som fyllt 65 år och som bodde i ordinärt boende, det vill säga hemma och inte på någon typ av institution, och som hade hemtjänst utförd av enskild utförare har ökat från 28 465 år 2009 till 34 585 år 2011.¹⁶ Det motsvarar en ökning på 21 procent.

Tyvärr saknas statistik kring antal enskilda utförare och även om driftsformerna för de enskilda utförarnas verksamheter.

Över 220 600 personer som fyllt 65 år och som bodde i ordinärt boende hade hemtjänst den 1 oktober 2011. Denna grupp personer var berättigade till totalt drygt 5 miljoner hemtjänsttimmar under oktober månad 2011, vilket motsvarar cirka 23 timmar per månad och person.¹⁷

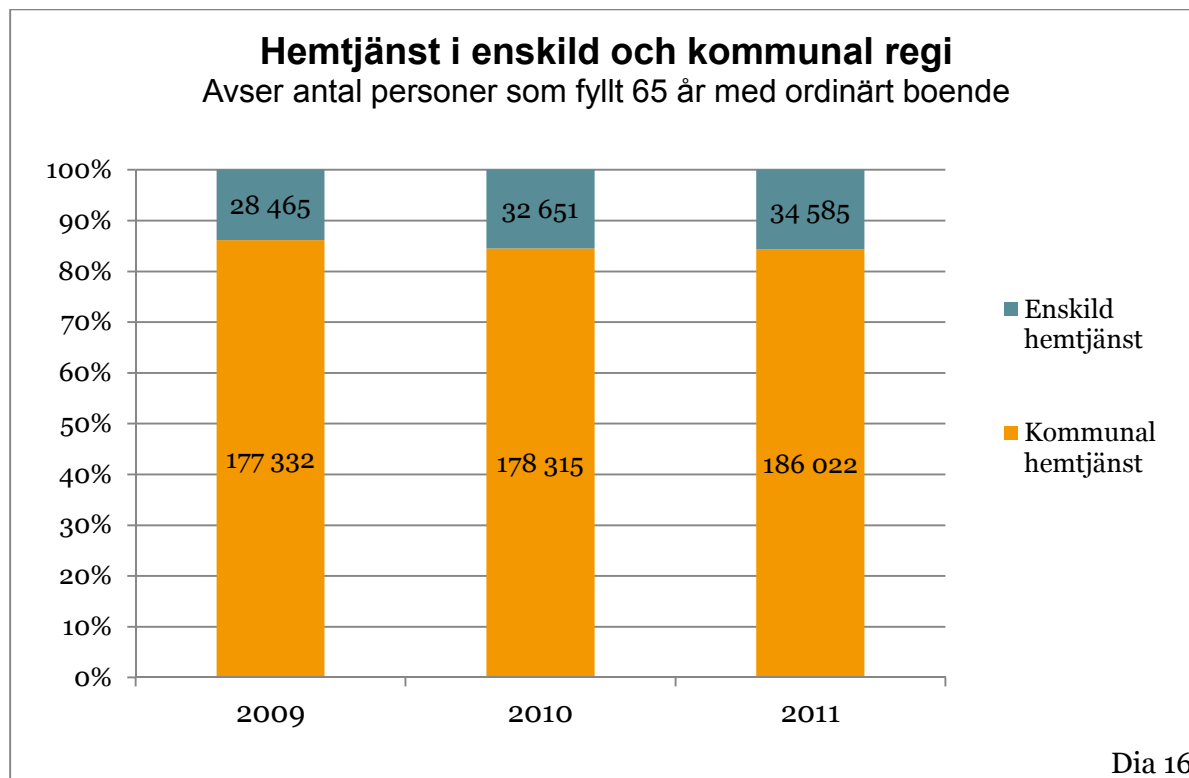
Inslaget av enskilda utförare inom hemtjänsten varierar stort mellan landets kommuner. I Vellinge utfördes all hemtjänst 2011 av enskilda utförare medan i 178 kommuner, motsvarande 61 procent av alla kommuner, helt saknade enskilda utförare i hemtjänsten.¹⁸ Bara 39 kommuner ligger över riksgenomsnittet på 16 procent enskilda utförare i hemtjänsten 2011. Förklaringen till detta är att flera städer och andra kommuner med stor befolkning återfinns i denna kategori.

Statistiken för hemtjänst och särskilt boende som presenteras i denna rapport bygger i huvudsak på statistik från Socialstyrelsen som i sin tur bygger på enkätsvar från landets kommuner. Att det saknas staplar för vissa kommuner och år i diagram 17 och 20 beror antingen på att dessa kommuner inte rapporterat in uppgifter eller på att värdet är noll.¹⁹

Topp 10 – Andel hemtjänst i enskild regi 2011

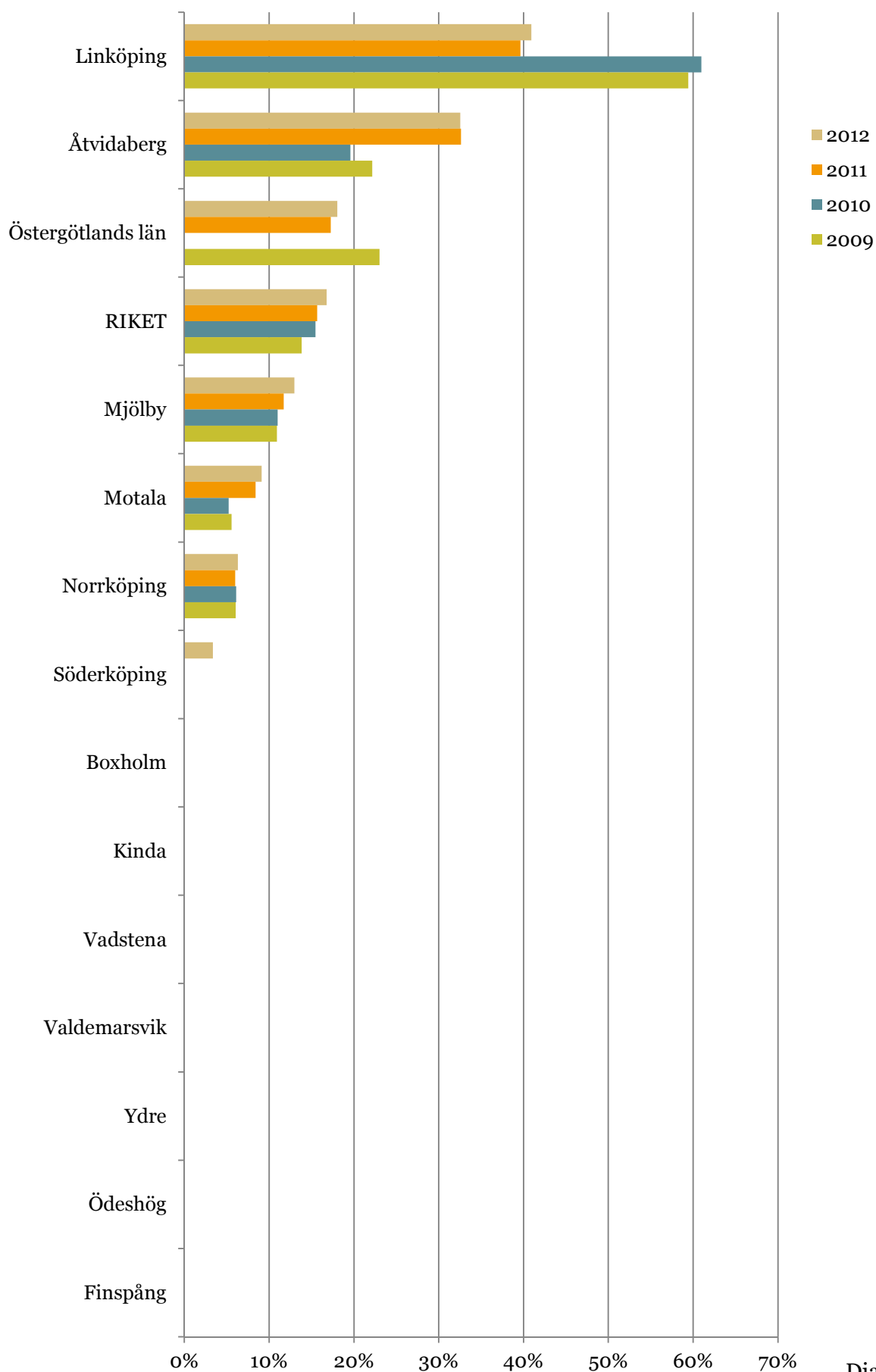
1	Vellinge	100%
2	Täby	84%
3	Danderyd	76%
4	Lomma	59%
5	Stockholm	59%
6	Norrtälje	55%
7	Järfälla	54%
8	Laholm	52%
9	Gävle	49%
10	Tomelilla	49%

Avser personer som fyllt 65 år i ordinärt boende

Andel personer som fyllt 65 år i ordinärt boende som får hemtjänst utförd i enskild regi

Dia 17

Valfriheten i äldre vården

Konkurrensutsättning inom vård och omsorg om äldre har pågått sedan början av 1990-talet. Allt fler kommuner har valt att konkurrensutsätta hela eller delar av sin verksamhet. I dag drivs ungefär 20 procent av vården och omsorgen om äldre i enskild regi. Majoriteten av kommunerna driver alltså fortfarande både särskilda boenden och hemtjänst helt i egen regi.

Under 1990-talet var den vanligaste metoden att öppna för enskilda utförare att verksamheter lades ut på entreprenad enligt de regler som specificeras i LOU. De senaste tio åren har valfrihetssystem blivit allt vanligare, framför allt sedan införandet LOV 2009.²⁰

Framför allt har kundval införts i hemtjänsten, medan det ännu inte är lika vanligt förekommande i särskilt boende.²¹ I oktober 2012 hade bara sex kommuner infört valfrihetssystem för särskilt boende för äldre.²² Flertalet särskilda boenden som drivs i enskild regi är följaktligen upphandlade av kommunen snarare än tillgängliggjorda för brukarna genom ett valfrihetssystem.

Särskilt boende är ett individuellt behovsprövat boende som ges med stöd av socialtjänstlagen eller lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Vid särskilt boende kan omfattande vård och omsorg ges dygnet runt. De särskilda boendena har många olika beteckningar (äldreboende, sjukhem, omsorgsboende, demensboende, gruppboende med mera) och beteckningarna varierar från kommun till kommun. Det finns ingen enhetlig terminologi som tydligt anger vilken form av särskilt boende det handlar om.

Drygt 92 000 personer bodde permanent i särskilda boendeformer den 1 oktober 2011. Av dessa bodde cirka 20 procent i bostäder som drevs i enskild regi. Trenden för hemtjänst, att andelen i enskild regi ökar, återfinns även för särskilt boende.

Antalet personer som fyllt 65 år som bodde permanent i särskilt boende hos enskild vårdgivare har ökat från 15 752 år 2009 till 18 575 år 2011. Detta motsvarar en ökning med 18 procent.

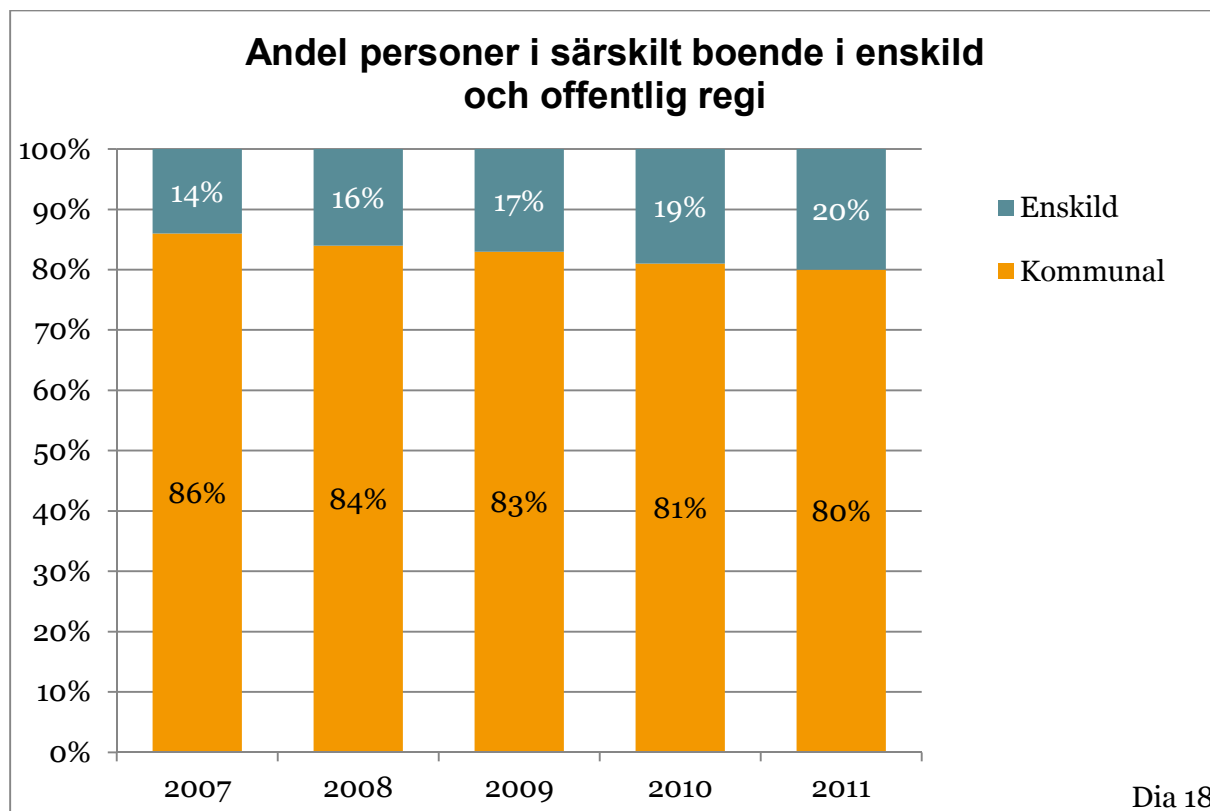
I 192 kommuner, motsvarande 66 procent av landets kommuner, uppgår antalet personer som bodde permanent i särskilt boende hos enskild vårdgivare 2011 till noll eller så saknas uppgift (gäller för 27 av de 192 kommunerna).

I 19 kommuner uppgår andelen som bor hos privat vårdgivare till mer än 50 procent. I två kommuner, Årjäng och Vaxholm, är andelen som bor hos enskild vårdgivare 100 procent.

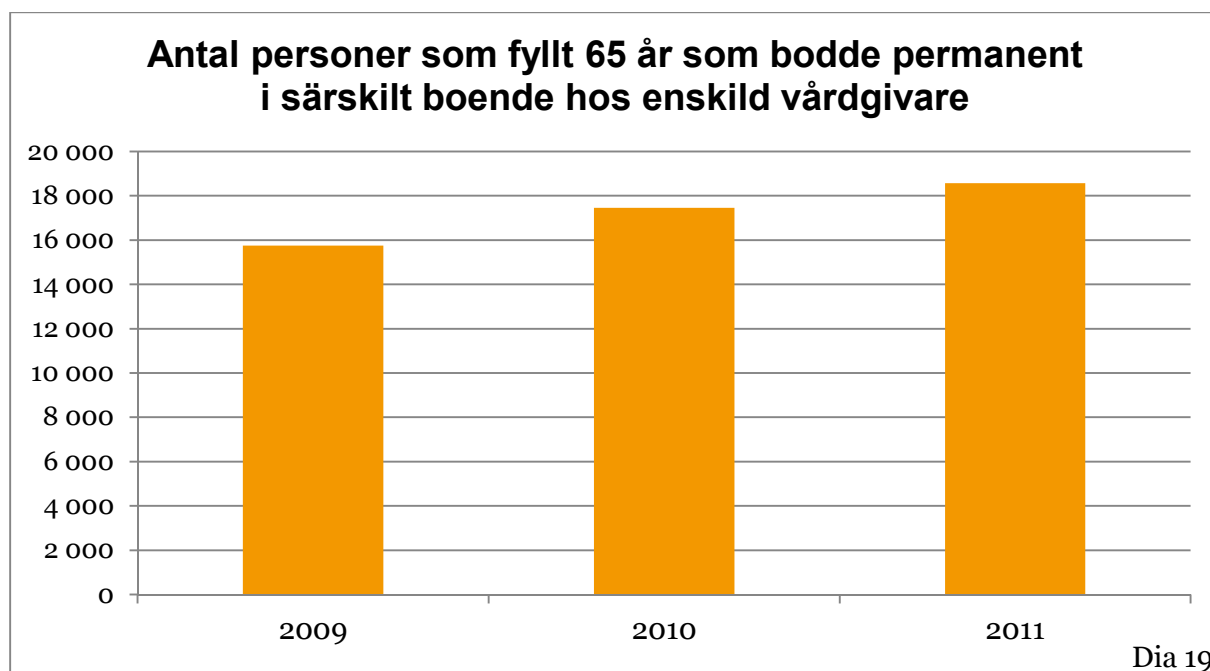
Topp 10 – Andel i särskilt boende hos enskild vårdgivare 2011

1	Vaxholm	100%
2	Årjäng	100%
3	Vellinge	97%
4	Solna	81%
5	Uppsala	80%
6	Staffanstorps	74%
7	Järfälla	68%
8	Täby	68%
9	Lomma	65%
10	Stockholm	62%

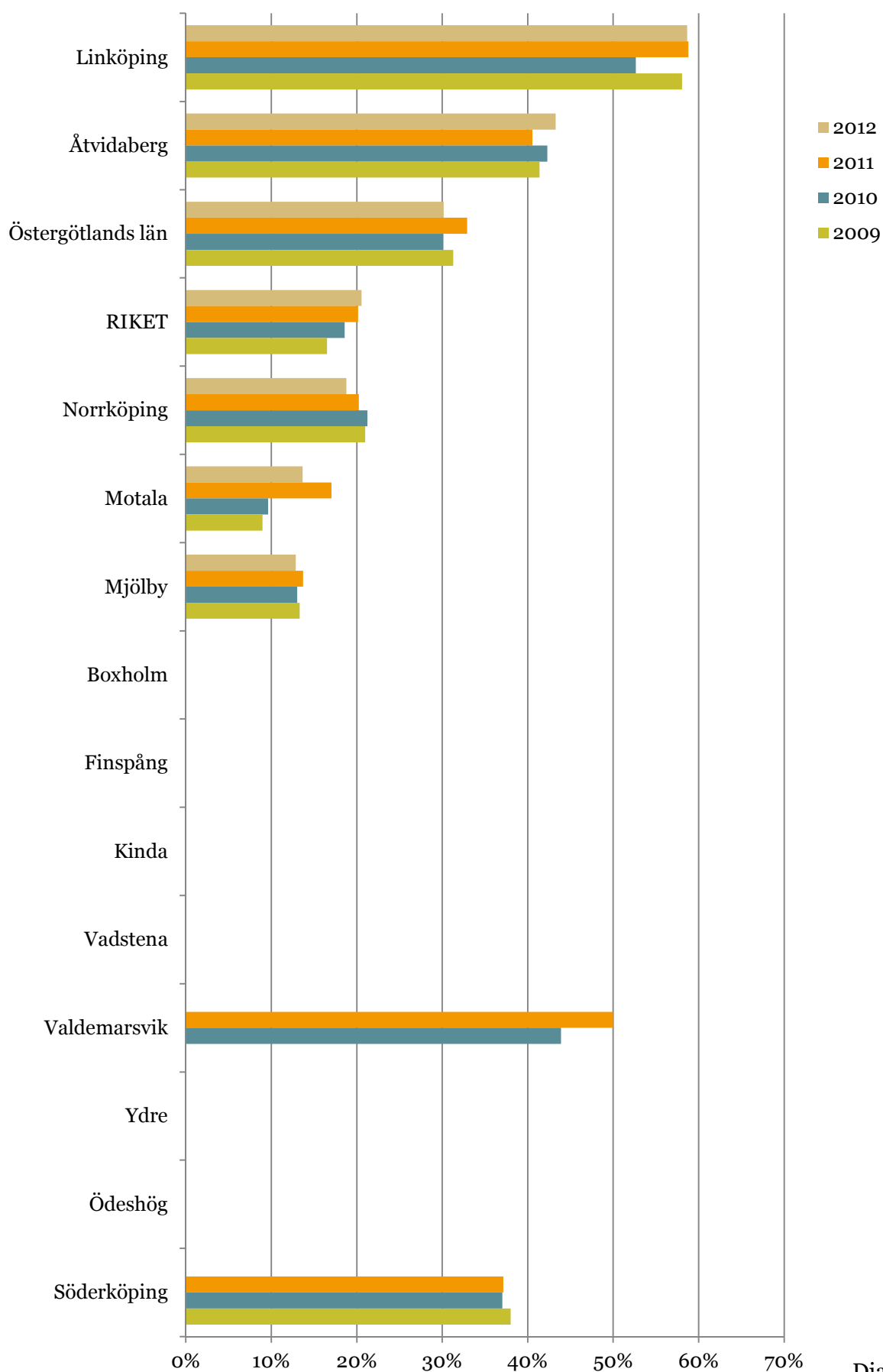
Avser personer som fyllt 65 år och som bodde permanent i särskilt boende hos enskild vårdgivare

Av diagrammet ovan²³ framgår att andelen boende i enskilt särskilt boende har haft samma utveckling som andelen enskilda hemtjänsttimmar, andelen har ökat med sex procentenheter på fem år.

Andel personer som fyllt 65 år som bodde permanent i särskilt boende hos enskild vårdgivare

Dia 20

5. Valfriheten i vården

Primärvården²⁴

Primärvård är en del av den öppna hälso- och sjukvården i Sverige. Det är den del av den offentligt finansierade vården som har högst inslag av enskilda utförare och störst mått av valfrihet för patienterna. Vårdcentralerna räknas till primärvården tillsammans med bland annat ungdoms- och jourmottagningar, liksom barnavårdscentraler och mödrahälsovård.

En vårdcentral är enligt Nationalencyklopedin en ”enhet för öppen hälso- och sjukvård”. Vårdcentralen kan även kallas husläkarmottagning, hälsocentral och familjeläkarmottagning.

I Sverige finns omkring 1 200 vårdcentraler som i de flesta fall drivs av landstingen. Allt fler vårdcentraler drivs dock av enskilda utförare som har avtal med landstingen. 2011 hade 42 procent av vårdcentralerna i landet en enskild huvudman.

Från och med november 2010 är vårdvalssystemen införda i hela Sverige som en konsekvens av att riksdagen våren 2009 beslutade att landstingen skulle införa vårdvalssystem senast 2010. Med vårdvalssystem avses ett valfrihetssystem enligt LOV som innefattar vårdcentraler. Med hjälp av vårdvalssystem kan invånarna välja utförare av hälso- och sjukvårdstjänster inom primärvården.

Flera landsting har infört vårdvalssystem sedan tidigare. Halland var först med Vårdval Halland som infördes redan 2007. År 2008 kom vårdvalssystem i Stockholm och Västmanland. I ett vårdvalssystem enligt LOV bestämmer landstinget vilka krav eller villkor som ska gälla. Alla leverantörer som uppfyller dessa krav godkänns och den enskilde brukaren får välja vilken av dessa leverantörer som ska vara utförare.

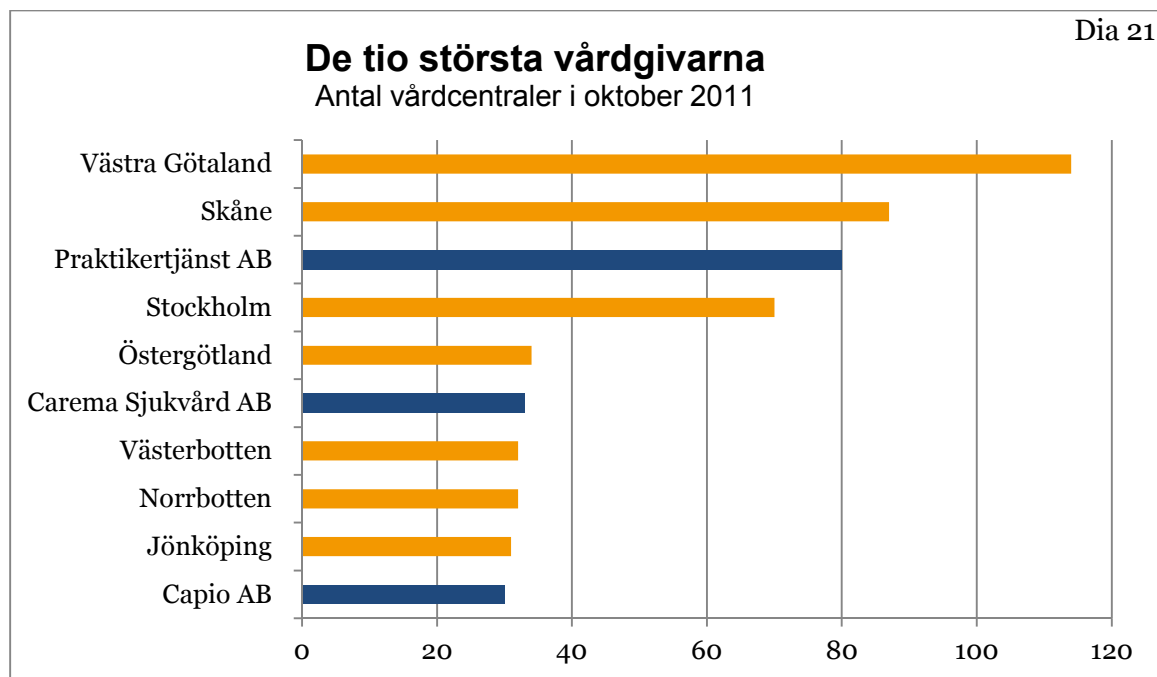
Sedan vårdvalssystemen infördes har det etablerats 267 nya vårdcentraler och 77 stycken har lagts ner. I 19 av 22 landsting har det skett en ökning av antalet vårdcentraler sedan införandet av vårdval.

Vårdvalsreformen har medfört en ökad tillväxt av enskilt drivna vårdcentraler, men trenden med allt fler enskilt drivna vårdcentraler har varit tydlig under många år. Antalet vårdcentraler som drivs av en annan vårdgivare än det offentliga uppgick år 2002 till 310 stycken i riket totalt. Det motsvarade en andel på 27 procent av det totala antalet vårdcentraler vid den tidpunkten. 2011 hade den siffran ökat till 497 stycken, motsvarande 42 procent av totalsumman. Det motsvarar en tillväxt på 60 procent över en tioårsperiod.

Det finns 247 olika vårdgivare i Sverige med allt från en till 114 etablerade vårdcentraler. Västra Götalandsregionen, Region Skåne och Praktikertjänst är de tre största vårdgivarna, mätt i antal vårdcentraler. Vårdcentralerna drivs av 247 olika vårdgivare, varav 22 är landstingen (eller regionerna) själva och resten är privata företag. Innan vårdvalet fanns 159 vårdgivare som drev vårdcentraler. Antalet vårdgivare har således ökat med 55 procent.

192 vårdgivare driver enbart en vårdcentral. 19 vårdgivare driver två till fyra vårdcentraler. Alla vårdgivare som driver fyra eller färre vårdcentraler är privata företag. Tolv vårdgivare driver fem till tio vårdcentraler, varav tio är privata och två är offentliga.

24 vårdgivare driver fler än tio vårdcentraler. Av dessa 24 är fyra privata (Praktikertjänst, Carema, Capio och Aleris).

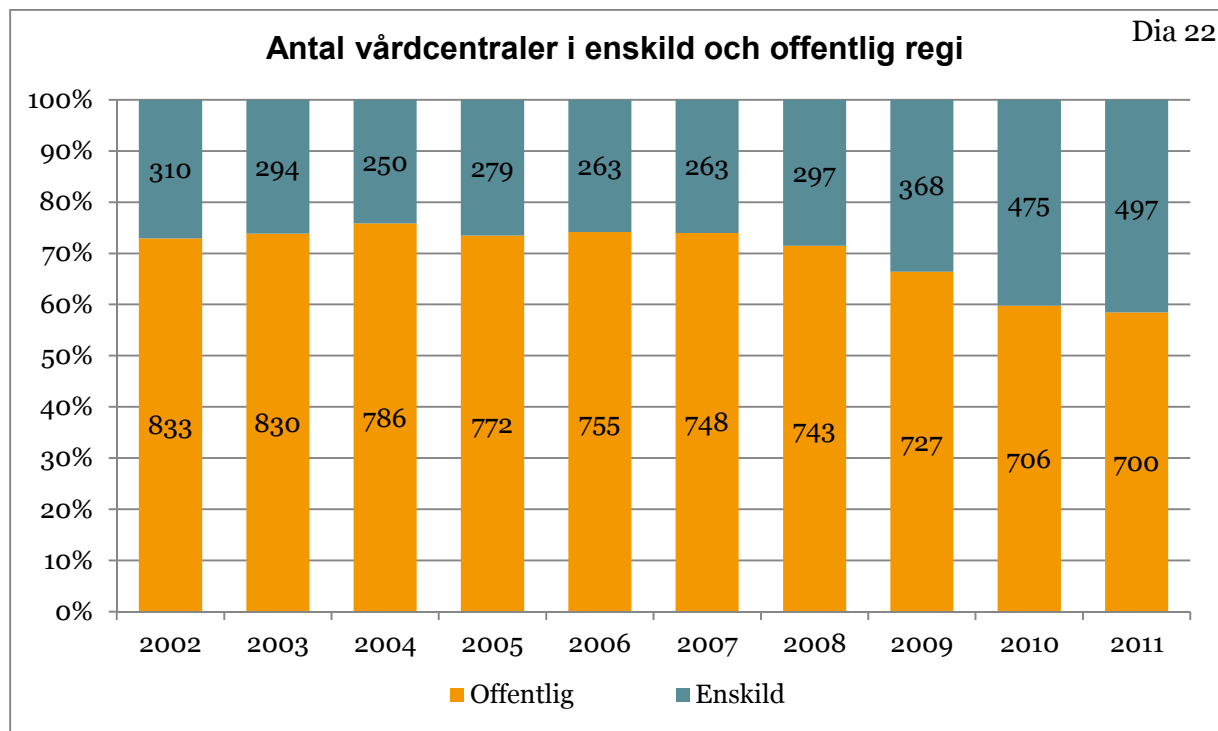

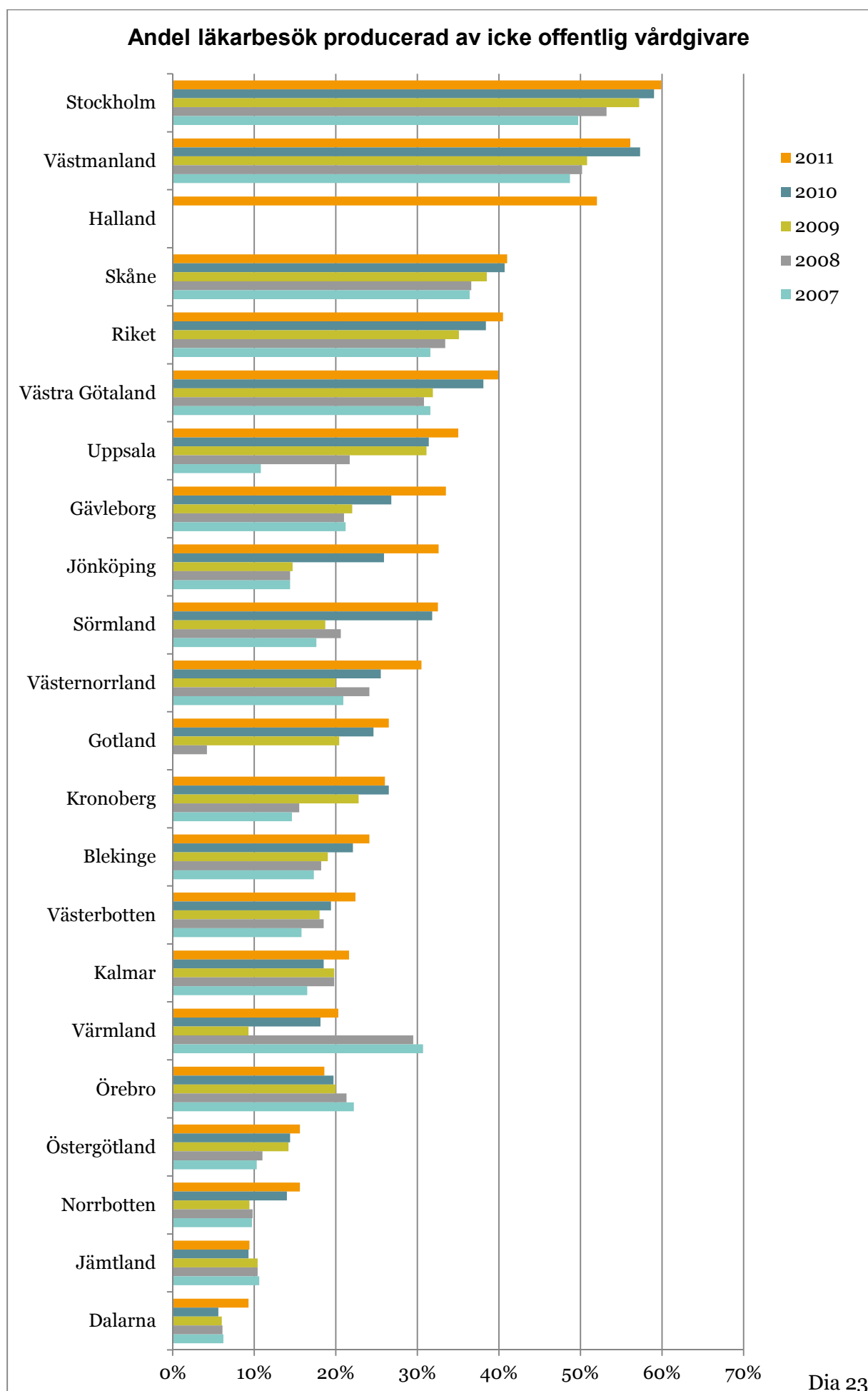
Utgår man från patienternas perspektiv framträder en spegelbild av utvecklingen för vårdcentraler. Andelen läkarbesök producerad av enskild vårdgivare uppgick i riket 2005 till 30,5 procent. 2011 hade den siffran ökat till 40,5 procent. Det motsvarar en ökning med 33 procent under de fem åren.

I tre län, Stockholm, Halland och Västmanland, uppgår andelen läkarbesök producerad av enskild vårdgivare till mer än 50 procent. Men i två län, Dalarna och Jämtland, är motsvarande siffra fortfarande under 10 procent.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att fortfarande drivs majoriteten av vårdcentralerna i landet av det offentliga även om det skett en snabb tillväxt av enskilda vårdgivare.

Förekomsten av enskilda vårdgivare är också mycket varierande i landet. För att ge alla invånare i landet en bra möjlighet att välja mellan vårdcentraler med olika inriktning och huvudmän är det därför önskvärt att antalet vårdcentraler med enskilda huvudmän ökar.

Appendix 1 – Valfrihetsrankning Sveriges kommuner

Total Rank	Kommun	Rankning						Medel-rank
		För-skola	Grund-skola	Gym-nasium	Hem-tjänst	Äldre-vård	Läkar-besök	
1	Täby	1	1	8	3	9	1	3,8
2	Nacka	6	6	19	2		1	6,8
3	Danderyd	6	11	10	4	17	1	8,2
4	Solna	24	7	3	14	4	1	8,8
5	Stockholm	18	5	16	6	11	1	9,5
6	Upplands Väsby	2	2	28	12	21	1	11,0
7	Sollentuna	5	9	39	13	13	1	13,3
8	Österåker	16	34	1	36	6	1	15,7
9	Sundbyberg	33	14	5	44	14	1	18,5
10	Vellinge	3	10	62	1	3	43	20,3
11	Norrtälje	12	31	55	7	41	1	24,5
12	Helsingborg	16	8	30	18	36	43	25,2
13	Järfälla	27	51	57	8	8	1	25,3
14	Vallentuna	4	62	13	58	19	1	26,2
15	Ekerö	12	61	4	60		1	27,6
16	Västerås	24	30	23	17	55	27	29,3
17	Värmdö	60	40	12	45	24	1	30,3
18	Lidingö	23	54	53	38	64	1	38,8
19	Staffanstorp	12	93	40	40	7	43	39,2
20	Salem	8	19	46	89	74	1	39,5
21	Tyresö	12	136	49	31	22	1	41,8
22	Huddinge	33	87	40	33	66	1	43,3
23	Vaxholm	24	138	2	106	1	1	45,3
24	Uppsala	27	24	84	15	5	125	46,7
25	Haninge	103	58	58	27	50	1	49,5
26	Sigtuna	38	37	18	106	98	1	49,7
27	Tomelilla	10	78	147	11	12	43	50,2
28	Södertälje	128	19	70	26	61	1	50,8
29	Höör	19	25	59	88	83	43	52,8
30	Höganäs	27	59	68	91	39	43	54,5
31	Simrishamn	43	17	150	50	40	43	57,2
32	Knivsta	19	74	42	62	23	125	57,5
33	Malmö	103	38	20	106	38	43	58,0
34	Göteborg	71	14	15	106	68	76	58,3
35	Ystad	38	46	94	106	37	43	60,7
36	Kungsbacka	90	63	84	63	31	37	61,3
37	Lund	44	55	119	83	42	43	64,3
38	Laholm	71	146	98	9	29	37	65,0
39	Ängelholm	30	122	69	97	32	43	65,5
40	Öckerö	11	79	24	106	101	76	66,2
41	Lomma	136	115	89	5	10	43	66,3

Total Rank	Kommun	Rankning						Medel-rank
		För-skola	Grund-skola	Gym-nasium	Hem-tjänst	Äldre-vård	Läkar-besök	
42	Nyköping	113	28	33	34	51	156	69,2
43	Linköping	47	42	55	16	16	241	69,5
44	Uddevalla	9	49	134	98	53	76	69,8
45	Kävlinge	136	28	43	71	101	43	70,3
46	Hörby	113	109	27	96	35	43	70,5
47	Båstad	47	99	37	106	101	43	72,2
48	Strängnäs	65	4	10	106	101	156	73,7
49	Varberg	60	151	140	28	33	37	74,8
50	Växjö	47	76	35	75	44	173	75,0
51	Svalöv	90	69	47	106	101	43	76,0
52	Landskrona	71	69	105	102		43	78,0
52	Sjöbo	65	71	105	106		43	78,0
54	Botkyrka	181	63	59	104	70	1	79,7
55	Halmstad	103	106	97	66		37	81,8
56	Kungälv	60	44	162	48	101	76	81,8
57	Enköping	33	50	184	46	54	125	82,0
58	Håbo	113	32	92	106	28	125	82,7
59	Svedala	65	159	30	106	101	43	84,0
60	Falkenberg	33	119	187	54	77	37	84,5
61	Mölnadal	128	148	87	23	48	76	85,0
62	Kristianstad	90	80	132	81	86	43	85,3
63	Umeå	83	60	76	41	76	186	87,0
64	Gnesta	90	97	7	72	101	156	87,2
65	Gävle	181	14	131	10	56	133	87,5
66	Ljusdal	22	26	183	65	101	133	88,3
67	Partille	90	141	45	80	101	76	88,8
68	Lerum	60	111	173	94	26	76	90,0
69	Upplands-Bro	181	103	72	106	94	1	92,8
70	Åstorp	163	80	81	106	89	43	93,7
71	Alingsås	103	27	258	43	57	76	94,0
72	Lilla Edet	90	106	94	106		76	94,4
73	Vänersborg	128	57	179	56	71	76	94,5
74	Bjuv	206	83	29	106	101	43	94,7
75	Bollnäs	71	42	117	106	101	133	95,0
76	Härbyda	113	73	103	106	101	76	95,3
76	Norrköping	136	34	34	69	58	241	95,3
78	Klippan	38	125	169	106	95	43	96,0
79	Sala	103	191	78	106	75	27	96,7
80	Söderköping	31	93	81	106	30	241	97,0
81	Burlöv	122	191	25	106	96	43	97,2
82	Karlsborg	65	40	197	106	101	76	97,5
83	Jönköping	71	68	148	67	90	143	97,8
83	Karlskrona	103	12	126	64	101	181	97,8

Total Rank	Kommun	Rankning						Medel-rank
		För-skola	Grund-skola	Gym-nasium	Hem-tjänst	Äldre-vård	Läkar-besök	
85	Orust	103	75	128	106	101	76	98,2
86	Hallstahammar	136	191	30	106	101	27	98,5
87	Trollhättan	181	46	92	106		76	100,2
88	Trelleborg	181	108	160	52	59	43	100,5
89	Heby	47	171	54	106	101	125	100,7
90	Nynäshamn	122	184	171	30	97	1	100,8
91	Stenungsund	71	153	178	29	101	76	101,3
92	Ale	163	99	64	106	101	76	101,5
92	Åmål	41	105	191	95	101	76	101,5
94	Gotland	71	66	164	39		172	102,4
95	Sundsvall	196	22	26	106	101	165	102,7
96	Borås	181	63	156	59	82	76	102,8
97	Uppvidinge	90	120	62	106	69	173	103,3
98	Nykvarn	234	191	9	106	81	1	103,7
98	Eskilstuna	136	36	129	78	87	156	103,7
100	Fagersta	196	51	165	85	101	27	104,2
101	Surahammar	181	191	22	106	101	27	104,7
102	Östersund	163	33	83	25	60	268	105,3
103	Östra Göinge	241	85	143	106	18	43	106,0
104	Ulricehamn	71	154	203	32	101	76	106,2
105	Habo	44	191	141	106	15	143	106,7
106	Trosa	149	191	6	37		156	107,8
107	Mullsjö	41	191	65	106	101	143	107,8
108	Hässleholm	122	191	142	84	67	43	108,2
109	Älvkarleby	226	3	89	106	101	125	108,3
110	Hjo	71	191	109	106	101	76	109,0
111	Bollebygd	241	44	87	106	101	76	109,2
112	Örkelljunga	213	90	143	90	79	43	109,7
112	Flen	47	115	133	106	101	156	109,7
114	Skurup	163	187	61	106	101	43	110,2
115	Grums	113	95	36	106	101	213	110,7
116	Karlstad	128	98	118	35	73	213	110,8
117	Eslöv	136	173	121	100	99	43	112,0
118	Oxelösund	103	191	17	106	101	156	112,3
119	Örebro	149	23	110	105	62	229	113,0
120	Arboga	213	191	112	106	34	27	113,8
121	Årjäng	149	164	52	106	1	213	114,2
122	Ockelbo	83	191	77	106	101	133	115,2
123	Krokom	128	191	49	21	45	268	117,0
124	Vaggeryd	90	151	114	106	101	143	117,5
125	Färgelanda	113	167	150	106	101	76	118,8
126	Skövde	136	179	166	73	84	76	119,0
127	Kungsör	213	191	79	106	101	27	119,5

Total Rank	Kommun	Rankning						Medel-rank
		För-skola	Grund-skola	Gym-nasium	Hem-tjänst	Äldre-vård	Läkar-besök	
128	Valdemarsvik	122	129	101	106	19	241	119,7
129	Säffle	58	137	200	86	27	213	120,2
130	Vara	83	113	244	106	101	76	120,5
131	Nordanstig	206	87	148	55	101	133	121,7
132	Tanum	90	179	181	106	101	76	122,2
133	Munkfors	113	191	14	106	101	213	123,0
134	Herrljunga	58	191	207	106	101	76	123,2
135	Söderhamn	47	144	236	87	101	133	124,7
136	Perstorp	241	191	67	106	101	43	124,8
137	Nordmaling	90	133	135	106	101	186	125,2
138	Ronneby	90	46	228	106	101	181	125,3
138	Åtvidaberg	122	189	153	22	25	241	125,3
140	Boden	83	18	264	47	101	241	125,7
141	Hylte	213	150	150	106	101	37	126,2
142	Kalmar	163	87	124	106	80	201	126,8
142	Sandviken	196	111	114	106	101	133	126,8
144	Kristinehamn	90	191	122	99	47	213	127,0
145	Hedemora	47	21	213	106	101	276	127,3
146	Skinnskatteberg	241	191	99	106	101	27	127,5
147	Motala	149	84	166	61	65	241	127,7
148	Härnösand	71	161	218	106	46	165	127,8
149	Alvesta	234	143	21	106	101	173	129,7
149	Falun	206	66	108	79	43	276	129,7
151	Övertorneå	33	13	288	106	101	241	130,3
152	Töreboda	241	145	116	106	101	76	130,8
153	Ljungby	149	103	158	106	101	173	131,7
153	Falköping	60	189	258	106	101	76	131,7
155	Bräcke	47	191	79	106	101	268	132,0
155	Tranemo	103	191	215	106	101	76	132,0
157	Mörbylånga	226	95	66	106	101	201	132,5
158	Mark	163	141	209	106	101	76	132,7
159	Norberg	241	191	138	106	101	27	134,0
160	Tranås	71	164	250	77	101	143	134,3
160	Borgholm	163	191	44	106	101	201	134,3
162	Mariestad	241	118	166	106	101	76	134,7
163	Gullspång	241	191	94	106	101	76	134,8
164	Strömstad	136	191	212	106	101	76	137,0
165	Berg	136	138	198	20	63	268	137,2
165	Sävsjö	163	99	211	106	101	143	137,2
167	Vårgårda	83	191	267	106	101	76	137,3
167	Köping	196	191	203	106	101	27	137,3
169	Värnamo	113	191	173	106	100	143	137,7
170	Nora	241	115	38	106	101	229	138,3

Total Rank	Kommun	Rankning						Medel-rank
		För-skola	Grund-skola	Gym-nasium	Hem-tjänst	Äldre-vård	Läkar-besök	
171	Finspång	163	179	49	106	101	241	139,8
171	Bengtsfors	163	191	232	76	101	76	139,8
173	Götene	149	191	218	106	101	76	140,2
174	Svenljunga	196	188	189	93	101	76	140,5
175	Tjörn	241	191	240	19	78	76	140,8
176	Haparanda	83	120	287	68	49	241	141,3
177	Grästorp	149	191	228	106	101	76	141,8
178	Mellerud	241	191	139	106	101	76	142,3
179	Östhammar	241	191	74	82		125	142,6
180	Högsby	128	191	129	106	101	201	142,7
181	Aneby	241	156	113	106	101	143	143,3
182	Storfors	241	154	47	106	101	213	143,7
183	Skara	226	91	263	106	101	76	143,8
183	Torsås	163	191	101	106	101	201	143,8
183	Kil	181	191	71	106	101	213	143,8
186	Kiruna	90	76	251	106	101	241	144,2
187	Ovanåker	71	191	265	106	101	133	144,5
188	Vadstena	47	191	190	106	101	241	146,0
188	Bjurholm	19	191	273	106	101	186	146,0
188	Lysekil	196	191	206	106	101	76	146,0
191	Gnosjö	122	191	216	106	101	143	146,5
191	Lessebo	234	191	74	106	101	173	146,5
193	Bromölla	241	191	200	106	101	43	147,0
194	Vindeln	163	191	193	49	101	186	147,2
195	Nybro	103	147	226	106	101	201	147,3
196	Tingsryd	241	126	91	106		173	147,4
197	Tibro	181	191	230	106	101	76	147,5
197	Mjölby	206	191	122	53	72	241	147,5
199	Hudiksvall	206	82	258	106	101	133	147,7
200	Kinda	149	191	99	106	101	241	147,8
200	Sunne	213	182	72	106	101	213	147,8
202	Vilhelmina	113	99	283	106	101	186	148,0
203	Filipstad	163	156	234	24	101	213	148,5
204	Ånge	241	123	160	106	101	165	149,3
205	Tidaholm	241	191	182	106	101	76	149,5
206	Lindesberg	149	129	185	106	101	229	149,8
207	Hofors	213	191	156	106	101	133	150,0
208	Kalix	83	85	286	106	101	241	150,3
209	Tierp	241	191	153	92	101	125	150,5
210	Karlskoga	181	168	120	106	101	229	150,8
211	Västervik	181	129	262	42	91	201	151,0
211	Robertsfors	149	191	173	106	101	186	151,0
213	Lidköping	226	113	285	106	101	76	151,2

Total Rank	Kommun	Rankning						Medel-rank
		För-skola	Grund-skola	Gym-nasium	Hem-tjänst	Äldre-vård	Läkar-besök	
213	Essunga	241	191	192	106	101	76	151,2
215	Forshaga	213	191	86	106	101	213	151,7
216	Hagfors	31	191	271	106	101	213	152,2
216	Nässjö	136	191	236	106	101	143	152,2
218	Torsby	149	132	213	106	101	213	152,3
219	Dals-Ed	241	191	200	106	101	76	152,5
220	Hällefors	163	191	162	70	101	229	152,7
221	Älmhult	206	91	243	106	101	173	153,3
222	Sorsele	65	191	277	106	101	186	154,3
223	Gislaved	196	159	222	106	101	143	154,5
224	Sotenäs	241	191	216	106	101	76	155,2
225	Karlshamn	163	123	207	106		181	156,0
226	Åre	136	191	135	106	101	268	156,2
227	Vetlanda	163	174	265	106	88	143	156,5
228	Hultsfred	241	51	248	106	93	201	156,7
228	Timrå	234	191	143	106	101	165	156,7
228	Mora	47	191	268	106	52	276	156,7
231	Eksjö	181	184	227	106	101	143	157,0
232	Hammarö	163	191	169	106	101	213	157,2
232	Leksand	44	163	253	106	101	276	157,2
234	Sollefteå	136	184	269	106	92	165	158,7
235	Luleå	213	72	220	106	101	241	158,8
236	Markaryd	241	191	143	106	101	173	159,2
237	Örnsköldsvik	136	156	235	106		165	159,6
238	Vännäs	196	133	244	106	101	186	161,0
239	Munkedal	241	191	194	106		76	161,6
240	Lekeberg	241	191	103	106	101	229	161,8
241	Härjedalen	65	191	242	106	101	268	162,2
242	Ljusnarsberg	241	191	107	106	101	229	162,5
243	Arjeplog	47	191	290	106	101	241	162,7
244	Ödeshög	149	191	195	106	101	241	163,8
245	Osby	241	191	240	106		43	164,2
246	Arvika	181	133	254	106	101	213	164,7
247	Säter	241	138	127	106	101	276	164,8
247	Orsa	149	161	251	51	101	276	164,8
249	Oskarshamn	213	178	195	106	101	201	165,7
250	Gällivare	196	128	225	106	101	241	166,2
251	Eda	213	191	176	106	101	213	166,7
252	Degerfors	241	191	137	106	101	229	167,5
253	Sölvesborg	128	191	232	106		181	167,6
254	Vingåker	213	174	261	106	101	156	168,5
255	Ragunda	163	191	187	106	101	268	169,3
256	Överkalix	241	39	289	106	101	241	169,5

Total Rank	Kommun	Rankning						Medel-rank
		För-skola	Grund-skola	Gym-nasium	Hem-tjänst	Äldre-vård	Läkar-besök	
257	Vimmerby	128	191	223	106		201	169,8
258	Laxå	241	191	155	106	101	229	170,5
259	Jokkmokk	241	56	279	106	101	241	170,7
260	Älvdalen	241	191	111	106	101	276	171,0
261	Skellefteå	226	164	244	106	101	186	171,2
262	Kramfors	213	170	278	106	101	165	172,2
263	Emmaboda	181	191	256	106	101	201	172,7
264	Malung-Sälen	240	191	172	57	101	276	172,8
265	Katrineholm	234	148	256	74		156	173,6
266	Storuman	206	183	270	106	101	186	175,3
267	Boxholm	241	191	176	106	101	241	176,0
268	Dorotea	241	191	238	106	101	186	177,2
269	Olofström	241	191	244	106	101	181	177,3
270	Kumla	241	191	203	106	101	229	178,5
271	Norsjö	241	191	248	106	101	186	178,8
272	Gagnef	241	191	159	106	101	276	179,0
273	Pajala	241	110	276	106	101	241	179,2
274	Strömsund	213	172	238	101	85	268	179,5
275	Ydre	241	191	199	106	101	241	179,8
276	Piteå	181	174	279	106	101	241	180,3
277	Askersund	226	191	230	106	101	229	180,5
278	Hallsberg	241	191	223	106	101	229	181,8
279	Vansbro	149	126	255	106		276	182,4
280	Rättvik	241	191	180	106	101	276	182,5
281	Malå	241	191	271	106	101	186	182,7
282	Lycksele	234	191	281	106	101	186	183,2
283	Smedjebacken	241	191	185	106	101	276	183,3
284	Åsele	241	191	284	106	101	186	184,8
285	Mönsterås	226	191	125			201	185,8
286	Avesta	196	168	275	106	101	276	187,0
287	Ludvika	241	191	221	106	101	276	189,3
288	Älvsbyn	241	191	274	106	101	241	192,3
289	Arvidsjaur	241	191	282	106	101	241	193,7
290	Borlänge	226	174	209	103		276	197,6

Appendix 2 – Källhänvisningar och kommentarer till diagram

Dia 1	Källa: Friskolornas riksförbund, Friskoleskolan – fakta om friskolor. Tillgänglig: http://www.friskola.se/Press___opinion_Publikationer_Friskoleskolan___fakata_om_friskolor_DXNI-2165102_.aspx
Dia 2	Källa: Friskolornas riksförbund, Friskoleskolan – fakta om friskolor Tillgänglig: http://www.friskola.se/Press___opinion_Publikationer_Friskoleskolan___fakata_om_friskolor_DXNI-2165102_.aspx
Dia 3	Källa: Skolverket (2012). Antal förskoleenheter och inskrivna barn efter huvudman och driftsform 2006-2011. Tillgänglig: http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.170056!/Menu/article/attachment/F%C3%B6rskola_Barn%20o%20grupper_Riksniv%C3%A5_Tab2_2011webb.xls
Dia 4	Källa: Skolverket (2012). Antal förskoleenheter och inskrivna barn efter huvudman och driftsform 2006-2011. Tillgänglig: http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.170056!/Menu/article/attachment/F%C3%B6rskola_Barn%20o%20grupper_Riksniv%C3%A5_Tab2_2011webb.xls
Dia 5	Källa: Skolverket (2012). Antal förskoleenheter och inskrivna barn efter huvudman och driftsform 2006-2011. Tillgänglig: http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.170056!/Menu/article/attachment/F%C3%B6rskola_Barn%20o%20grupper_Riksniv%C3%A5_Tab2_2011webb.xls
Dia 6	Källa: Skolverket, Jämförelsetal (2013)
Dia 7	Huvudmännen i detta diagram är grupperade utifrån 14 ursprungliga kategorier. Grupperingen är gjord på följande sätt: Enskild firma: Fysiska personer, Enkla bolag Bolag: Handelsbolag, Kommanditbolag, Aktiebolag Föreningar: Ekonomiska föreningar, Ideella föreningar, Stiftelser och fonder, Registrerade trossamfund, Utländska juridiska personer. Offentlig: Statlig, Kommuner, Kommunalförbund, Landsting, Off. korporationer o anstalter. Källa: SCB, Företagsregistret (2013)
Dia 8	Källa: Almegas bearbetningar av data från SCB (2012)
Dia 9	Källa: Skolverket (2012). Skolor och elever läsåren 2006/07-2011/12. Tillgänglig: http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.171474!/Menu/article/attachment/Grund_Elever_Riks_Tab2A.xls
Dia 10	Källa: Skolverket, Jämförelsetal (2013)
Dia 11	Källa: SCB, Företagsregistret (2013)
Dia 12	Källa: Almegas bearbetningar av data från SCB (2012)
Dia 13	Källa: Skolverket (2012). Skolor och elever läsåren 2004/05-2011/12. Tillgänglig: http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.169371!/Menu/article/attachment/Gy_Elever_Riksniv%C3%A5_Tab4A2011_2012webb.xls
Dia 14	Källa: Skolverket, Jämförelsetal (2013)
Dia 15	Källa: SCB, Företagsregistret (2013)
Dia 16	Källa: Socialstyrelsens rapport, Äldre och personer med funktionsnedsättning – vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen, för 2009-2011 samt Äldre och personer med funktionsnedsättning – regiform år 2012 – Vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen
Dia 17	Källa: Socialstyrelsens rapport, Äldre och personer med funktionsnedsättning – vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen, för 2009-2011 samt Äldre och personer med funktionsnedsättning – regiform år 2012 – Vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen
Dia 18	Källa: Socialstyrelsens rapport, Äldre och personer med funktionsnedsättning – vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen, för 2009-2011 samt Äldre och personer med

	funktionsnedsättning – regiform år 2012 – Vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen
Dia 19	Källa: Socialstyrelsens rapport, Äldre och personer med funktionsnedsättning – vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen, för 2009-2011 samt Äldre och personer med funktionsnedsättning – regiform år 2012 – Vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen
Dia 20	Källa: Socialstyrelsens rapport, Äldre och personer med funktionsnedsättning – vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen, för 2009-2011 samt Äldre och personer med funktionsnedsättning – regiform år 2012 – Vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen
Dia 21	Källa: Konkurrensverkets rapport, Val av vårdcentral – Förutsättningar för kvalitetskonkurrens i vårdvalssystemen
Dia 22	Källa: SKL:s rapport, Statistik om hälso- och sjukvård samt regional utveckling, för 2002-2011
Dia 23	Källa: SKL:s rapport, Statistik om hälso- och sjukvård samt regional utveckling, för 2004-2011

Appendix 3 – Fotnoter

- ¹ Demoskop (2012). Stort stöd för rätten att välja skola. Tillgänglig:
http://www.demoskop.se/filearchive/1/1804/Valfrihet%20och%20vinst%20i%20skolan_.pdf.
- ² Vårdföretagarna (2011). Vårdindikatorn – primärvård. Tillgänglig:
http://www.vardforetagarna.se/MediaBinaryLoader.axd?MediaArchive_FileID=1af44d35-ed32-4b65-8e07-3a79607fbddc&FileName=V%C3%A5rdindikatorn_mars_2011_A.pdf
- ³ Almega (2010). Valfriheten drivs av samhällsutvecklingen och skapar inflytande och tillväxt. Tillgänglig:
http://www.almega.se/MediaBinaryLoader.axd?MediaArchive_FileID=c1724096-ofc1-45d9-b46b-2cd3872fad1f&FileName=Valfrihet_drivs_av_samh%C3%A4llsutv_A.pdf&MediaArchive_ForceDownload=true
- ⁴ Rankningen baseras på siffror som avser 2011. Notera vidare följande:
- Där det för enskilda kommuner saknats ett värde för 2011 har i stället det 2010 år värde använts, om ett sådant finns.
  - Läkarbesöks siffran går inte att bryta ner på kommunnivå och därför har varje kommun fått sitt läns siffra redovisad.
- ⁵ SKL (2013). Kommungruppsindelning. Tillgänglig:
http://www.skl.se/kommuner_och_landsting/om_kommuner/kommungruppsindelning
- ⁶ SKL (2013). Politisk majoritet i kommunerna. Tillgänglig:
http://www.skl.se/kommuner_och_landsting/om_kommuner/politiskt_styre_i_kommunerna
- ⁷ Källa: http://www.friskola.se/Om_friskolor_Friskolorna_i_siffror_DXNI-25907_.aspx
- ⁸ Skolverket (2011). Skolverkets lägesbedömning 2011. Tillgänglig:
http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2693
- ⁹ Skolverket (2012). Mer om fristående förskolor. Tillgänglig:
http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.126248!/Menu/article/attachment/Frist%C3%A5ende%20of%C3%B6rskolor%20120302.pdf
- ¹⁰ Skolverket, Barn och grupper i förskolan 15 oktober 2012, tabell 2. Tillgänglig:
<http://www.skolverket.se/statistik-och-analys/statistik/2.4317/2.4318>
- ¹¹ Skolverket, Barn och grupper i förskolan 15 oktober 2012, tabell 2. Tillgänglig:
<http://www.skolverket.se/statistik-och-analys/statistik/2.4317/2.4318>
- ¹² Friskolornas Riksförbund (2012), Om friskolor. Tillgänglig:
http://www.friskola.se/Om_friskolor_Vad_ar_en_fristaende_skola_DXNI-70434_.aspx
- ¹³ Skolverket, Skolor och elever i grundskolan läsåret 2012/13, Tabell 2A Tillgänglig:
<http://www.skolverket.se/statistik-och-analys/statistik/2.4290/2.4292>
- ¹⁴ Skolverket, Elever i gymnasieskolan läsåret 2012/13, Tabell 1A Tillgänglig:
<http://www.skolverket.se/statistik-och-analys/statistik/2.4391/2.4392>
- ¹⁵ SKL (2012). Beslutsläge om införande av LOV, oktober 2012. Tillgänglig:
http://www.skl.se/vi_arbetar_med/demos/samhallsorganisation/valfrihet/valfrihetuppdrag/kommuner_och_valfrihetssystem_oktober_2012
- ¹⁶ Hemtjänst kan ges i såväl ordinärt som särskilt boende. I hemtjänstbegreppet ingår också avlösning av anhörigvårdare. Här avses endast individuellt biståndsprövad hemtjänst för personer som fyllt 65 år i ordinärt boende, det vill säga boende i vanliga flerbostadshus, egna hem eller motsvarande som inte kräver individuellt biståndsbeslut.
- ¹⁷ Socialstyrelsen (2012). Äldre och personer med funktionsnedsättning – regiform år 2011 – Vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen. Tillgänglig:
<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2012/2012-3-25>
- ¹⁸ I 10 av de 178 kommunerna saknas uppgift. Övriga har rapporterat in noll enskilda utförare av hemtjänst.
- ¹⁹ Socialstyrelsen (2012). Äldre och personer med funktionsnedsättning – regiform år 2011–Vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen. Tillgänglig:
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18651/2012-3-25.pdf>
- ²⁰ Rapport från Socialstyrelsen, Kommunal eller enskild regi, spelar det någon roll? En jämförelse av utförare av vård och omsorg om äldre, s 9.
- ²¹ SKL (2012). Prestationsersättning till särskilda boenden för äldre – erfarenheter och tips från tre kommuner. Tillgänglig:
<http://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7164-790-o.pdf?issuusl=ignore>

---

²² SKL (2012). Beslutsläge om införande av LOV, oktober 2012. Tillgänglig:
http://www.skl.se/vi_arbetar_med/demos/samhallsorganisation/valfrihet/valfrihetuppdrag/kommuner_och_valfrihetssystem_oktober_2012

²³ Socialstyrelsen (2012). Äldre och personer med funktionsnedsättning
– regiform år 2011 – Vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen. Tillgänglig:
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18651/2012-3-25.pdf>

²⁴ Konkurrensverkets rapport, Val av vårdcentral – Förutsättningar för kvalitetskonkurrens i
vårdvalssystemen. F f a s18, 20 och s 38.

En rapport från Framtidens vård, skola, omsorg

För att kunna fortsätta utveckla välfärden krävs mer systematiska metoder för att arbeta med kvalitet. Vi behöver bli bättre på att mäta, jämföra, utvärdera och åtgärda. Därför driver Svenskt Näringsliv, Almega, Vårdföretagarna och Friskolornas Riksförbund det gemensamma programmet Framtidens vård, skola, omsorg som ska syfta till att stärka och vidareutveckla kvalitetsarbetet och kvaliteten inom välfärden.

Inom programmet arbetar man med tre huvudspår:

- Kvalitetsutveckling
- Innovation
- Utvecklade samhällskontrakt

För mer information om programmet kontakta Stig Orustfjord, projektchef, på stig.orustfjord@almega.se eller 070-269 91 40.

